

Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej
Referat Badań i Ewaluacji
Opolskie Obserwatorium Terytorialne

ANALIZA DOSTĘPNOŚCI MIEJSC WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM

**Materiał opracowany dla potrzeb
Regionalnego Programu Operacyjnego
Województwa Opolskiego na lata 2014-2020**

Opole, maj 2016 roku

Przygotowanie analizy:

Jagoda Sokołowska
Anna Kuźnik
Dorota Matuszewska
Maja Michniewicz
Karina Piziak

Pod kierunkiem:

Waldemara Zadki,
Dyrektora Departamentu Polityki Regionalnej i Przestrzennej

Wydawca:

Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej
Opolskie Obserwatorium Terytorialne
45-867 Opole, ul. Hallera 9
tel. +48 77 44 82 187, 44 82 188
fax. +48 77 44 82 166
obserwatorium@opolskie.pl
www.obserwatorium.opolskie.pl
www.rpo.opolskie.pl

Spis treści

Wstęp.....	4
I. Cel, zakres i przedmiot analizy	4
II. Uwagi metodyczne.....	6
III. Wychowanie przedszkolne w dokumentach strategicznych i badaniach	7
IV. Regionalne uwarunkowania społeczne i demograficzne w zakresie wychowania przedszkolnego.....	11
V. Wychowanie przedszkolne w województwie opolskim – na podstawie danych przekazanych przez gminy	17
VI. Podsumowanie.....	39

Wstęp

Analiza stanowi materiał pomocniczy dla uruchomienia konkursów w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020* (RPO WO 2014-2020), Działania 9.1 Rozwój edukacji:

- Poddziałanie 9.1.3 *Wsparcie edukacji przedszkolnej*
- Poddziałanie 9.1.4 *Wsparcie edukacji przedszkolnej w Aglomeracji Opolskiej*

oraz realizacji projektów w tym zakresie.

Opracowanie stanowi dodatkowo wymóg szczegółowo określony w *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014–2020*¹, które wskazują, że przedsięwzięcia realizowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) koncentrują się na obszarach, w przypadku których istnieją deficyty w zakresie dostępności miejsc wychowania przedszkolnego tzn. obszarach zdefiniowanych przez Instytucję Zarządzającą RPO, w oparciu o analizę uwarunkowań wewnątrzregionalnych (lokalnych i ponadlokalnych).

Realizacja niniejszej analizy wpisuje się w działania analityczno-monitoringowe realizowane przez Opolskie Obserwatorium Terytorialne², działające na podstawie *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku* (SRWO 2020) oraz *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*. Potrzeba opracowania niniejszej analizy została zgłoszona przez Instytucję Zarządzającą RPO WO 2014–2020 w ramach prac *Grupy Sterującej Ewaluacją i Monitoringiem*³, co znalazło swoje odzwierciedlenie w *Planie badań, analiz i ekspertyz Opolskiego Obserwatorium Terytorialnego na 2016 rok w zakresie rozwoju regionalnego województwa opolskiego*⁴.

I. Cel, zakres i przedmiot analizy

Analiza koncentruje się na przedstawieniu uwarunkowań wewnątrzregionalnych i zróżnicowań przestrzennych w województwie opolskim dotyczących dostępności miejsc wychowania przedszkolnego

Niniejsze opracowanie ma na celu ukierunkowanie wsparcia na obszary, na których liczba dostępnych miejsc wychowania przedszkolnego jest niższa niż zidentyfikowane zapotrzebowanie oraz umożliwi odpowiednie przygotowanie wniosków o dofinansowanie w ramach Poddziałów 9.1.3 i 9.1.4 RPO WO 2014–2020. Wyniki analizy wykorzystane zostaną ponadto dla potrzeb monitorowania SRWO 2020 i *Programu Specjalnej Strefy Demograficznej do 2020 roku. Opolskie dla rodziny*.

Zakres analizy określony został przez Instytucję Zarządzającą RPO WO 2014–2020 i w szczególności prezentuje dane dotyczące:

- stopnia upowszechnienia wychowania przedszkolnego, w tym odsetka dzieci uczęszczających do ośrodków wychowania przedszkolnego (OWP);

¹ *Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020*, MliR/H2014-2020/19(01)/06/2015, Minister Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 2 czerwca 2015 r., s. 13.

² *Opolskie Obserwatorium Terytorialne* (OOT) - instrument stanowiący element krajowego systemu obserwatoriów terytorialnych, którego zadaniem jest monitoring interwencji publicznych w regionie oraz dostarczanie bieżących i usystematyzowanych informacji na temat rozwoju regionalnego.

³ *Grupa Sterująca Ewaluacją i Monitoringiem* (GSEiM) powołana została uchwałą nr 5177/2014 Zarządu Województwa Opolskiego z 16.06.2014 roku z późn. zm. Działania GSEiM koncentrują się na współpracy z Departamentem Polityki Regionalnej i Przestrzennej (Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego) w zakresie koordynacji procesu ewaluacji RPO WO 2014-2020 oraz procesu monitorowania polityk rozwoju.

⁴ Plan zaakceptowany przez Zarząd Województwa Opolskiego w dniu 9 maja 2016 roku.

- zróżnicowań przestrzennych w dostępie do wychowania przedszkolnego, opisane m.in. poprzez: liczbę dzieci (w rozbiciu na 2–7 lat i więcej, w tym dzieci 3–6 letnie), liczbę OWP, liczbę miejsc w OWP oraz liczbę dzieci do nich uczęszczających;
- popytu na miejsca wychowania przedszkolnego, tj. odsetka wykorzystanych miejsc wychowania przedszkolnego oraz liczbę dzieci, które nie dostały się do ośrodków wychowania przedszkolnego pierwszego wyboru;
- potencjału i prognozy demograficznej dot. dzieci w wieku przedszkolnym (dzieci 3–6 letnich i dzieci 7-letnich) w roku 2020.

**Przedmiotem niniejszej analizy jest opieka nad dziećmi w wieku 2-7 lat
organizowana w ośrodkach wychowania przedszkolnego (publicznych i niepublicznych)
w województwie opolskim**

Ośrodek wychowania przedszkolnego, zgodnie z art. 14 ust. 4 *Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty* z póź. zmianami, jest to:

- publiczne przedszkole lub publiczna inna forma wychowania przedszkolnego, prowadzone przez gminę lub przez inną osobę prawną/osobę fizyczną, położone na obszarze gminy;
- niepubliczne przedszkole lub niepubliczna inna forma wychowania przedszkolnego, położone na obszarze gminy,

w którym jest prowadzone wychowanie przedszkolne.

Wychowanie przedszkolne realizowane jest w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego oraz punktach przedszkolnych. Zgodnie z przyjętymi założeniami analitycznymi w niniejszym opracowaniu – wyniki analizy nie uwzględniają podziału na poszczególne formy wychowania przedszkolnego. Tym samym pozyskane dane analizowane są w sposób łączny (z wyłączeniem podziału wskazanego w ustawie o systemie oświaty).

Wychowanie przedszkolne, zgodnie z art. 14 ust. 1, 1a i 1b, *obejmuje dzieci od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat. W przypadku dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wychowaniem przedszkolnym może być objęte dziecko w wieku powyżej 7 lat, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 9 lat*⁵. W szczególnie uzasadnionych przypadkach wychowaniem przedszkolnym może także zostać objęte dziecko, które ukończyło 2,5 roku.

Zgodnie z art. 14a ust. 1 i 1a ww. ustawy rada gminy ustala sieć prowadzonych przez gminę publicznych przedszkoli⁶, która w przypadkach uzasadnionych warunkami demograficznymi i geograficznymi może zostać uzupełniona o publiczne inne formy wychowania przedszkolnego (organizowane dla dzieci w miejscu zamieszkania lub w innym możliwie najbliższym miejscu). Sieć OWP powinna zapewniać dzieciom zamieszkałym na obszarze gminy, możliwość korzystania z wychowania przedszkolnego⁷.

⁵ *Przytoczone - nowe brzmienie ust. 1 wejdzie w życie z dn. 1.09.2016 r.* (Dz. U. z 2016 r. poz. 35). Dotychczasowe zapisy wskazywały, że: *Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 6 lat. W przypadku dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wychowaniem przedszkolnym może być objęte dziecko w wieku powyżej 6 lat, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 8 lat. Obowiązek szkolny tych dzieci może być odroczony do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 8 lat.*

⁶ *Przytoczone - nowe brzmienie ust. 1 wejdzie w życie z dn. 1.09.2016 r.* (Dz. U. z 2016 r. poz. 35). Dotychczasowe zapisy wskazywały, że: *Rada gminy ustala sieć prowadzonych przez gminę publicznych przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych.*

⁷ Droga dziecka do przedszkola lub innej formy wychowania przedszkolnego nie powinna przekraczać 3 km, natomiast w przypadku przekroczenia wskazanej odległości, obowiązkiem gminy jest zapewnienie bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu dziecka albo zwrot kosztów przejazdu dziecka i opiekuna środkami komunikacji publicznej, jeżeli dowożenie zapewniają rodzice (art. 14a ust. 2 i 3).

II. Uwagi metodyczne

Analizę przeprowadzono na podstawie:

- a) **zapisów zawartych w dokumentach strategicznych** (opracowanych na poziomie unijnym, krajowym oraz regionalnym), jak również wyników badań i analiz w tym zakresie;
- b) **danych pozyskanych z 71 urzędów gmin województwa opolskiego**, w okresie od lutego do końca kwietnia 2016 roku, za lata szkolne od 2013/2014 do 2015/2016 (stany na koniec grudnia danego roku⁸). Aby właściwie zinterpretować przedmiotowe dane należy mieć na uwadze następujące uwarunkowania metodologiczne:

- dane zebrane z gmin pod kątem dostępności miejsc wychowania przedszkolnego były zbierane zgodnie z zapotrzebowaniem na dane zgłoszonym przez IZ RPO WO 2014–2020.

Tym samym dane uwzględniają opiekę przedszkolną nad dziećmi w wieku 2–7 letnich oraz w niektórych przypadkach, wynikających m.in. z zapotrzebowania informacyjnego IZ RPO WO 2014–2020, analiza dotyczyła grupy dzieci w wieku 3–6 lat.

- w roku bieżącym ustawa o systemie oświaty została zaktualizowana i zmiany w jej zakresie wejdą w życie od września 2016 roku.

Zmiany te, jak również wcześniejszą aktualizację ustawy z 2014 roku, wprowadzającą obowiązek szkolny dla dzieci 6-letnich w roku szkolnym 2015/2016 oraz rezygnację z niego w wyniku kolejnej nowelizacji ustawy w 2015 roku od roku szkolnego 2016/2017, należy mieć na uwadze przy interpretacji wyników przedmiotowej analizy.

- część informacji pozyskanych z gmin zawierała dane niepełne lub braki danych (zbierane informacje nie zostały przez JST uzupełnione w całości);
- gminy przekazując informacje dotyczące prognoz w zakresie liczby dzieci oraz zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi w wieku 3–6 lat i 7 lat w ośrodkach wychowania przedszkolnego stosowały subiektywne podejście;
- dane ewidencyjne dotyczące stanu ludności często nie obrazują rzeczywistej liczby ludności zamieszkującej gminę. W gminach, na terenie których występuje ujemne saldo migracji zagranicznych, w przypadku niedopełnienia przez obywatela formalności związanych z wymeldowaniem się, dane te będą zawyżone, co może fałszować wskaźniki bazujące na nich⁹;

- c) **danych dostępnych w zasobach statystyki publicznej** – Głównego Urzędu Statystycznego, w tym zwłaszcza w Banku Danych Lokalnych i Bazie Demografia¹⁰.

Dane pozyskane z powyższych zasobów dotyczą zarówno danych historycznych – dla potrzeb zobrazowania regionalnych uwarunkowań społecznych i demograficznych, jak również danych prognostycznych – celem przedstawienia przewidywań co do liczebności dzieci w województwie opolskim. W przypadku prognoz należy mieć na uwadze, że są one prezentowane wyłącznie w ujęciu powiatowym (co wynika z podejścia stosowanego w statystyce publicznej). Dane historyczne zostały sporządzone za 2014 lub 2013 rok według najbardziej aktualnych dostępnych danych.

Dane ujęte w materiale, w zależności od potrzeby, prezentowane są w stopniu szczegółowości do poziomu: NTS2 (województwa), NTS4 (powiaty) i NTS5 (gminy).

⁸ Stany na koniec grudnia dotyczą wyłącznie roku szkolnego 2015/2016 oraz danych dot. liczby dzieci w gminie w latach 2013, 2014, 2015.

⁹ Niniejszy problem dotyczy także innych analiz realizowanych pod kątem województwa opolskiego odwołujących się do liczby ludności rejestrowanej przez statystykę publiczną.

¹⁰ W szczególności dane dotyczące uwarunkowań demograficznych województwa opolskiego, w tym stanów liczby dzieci w wieku do 7 lat oraz prognoz demograficznych.

III. Wychowanie przedszkolne w dokumentach strategicznych i badaniach

Wczesna edukacja i opieka nad dziećmi głównie w wieku przedszkolnym jest pierwszym etapem kształcenia, którego celem jest stymulowanie rozwoju poznawczego, społecznego i kulturalnego. Dzieci chodzące do przedszkoli przygotowują się do wczesnej nauki czytania, pisania oraz matematyki, a ponadto rozwijają swoje kompetencje społeczne i emocjonalne. Zwiększają w ten sposób swoje szanse na dobry start w szkole podstawowej i w całym procesie edukacji. Edukacja przedszkolna, choć jest pierwszym etapem edukacji formalnej, to należy rozumieć ją znacznie szerzej. Po pierwsze, w ujęciu czasowym jest okresem intensywnego rozwoju człowieka, który w dużej mierze wpływa na jego wykształcenie i sytuację w dorosłym życiu. Po drugie, edukacja małych dzieci nie dokonuje się wyłącznie w budynku OWP podczas zajęć przygotowujących do szkoły. Potrzebne jest tu zaangażowanie całego środowiska lokalnego i zakres terytorialny wykraczający poza rodzinną miejscowość dzieci¹¹. W związku z powyższym dostępność do edukacji przedszkolnej należy rozumieć zarówno poprzez tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego, jak również szerzej jako możliwość uczestniczenia w zajęciach dodatkowych. Kształcenie przedszkolne daje najwyższe zwroty pod względem osiągnięć i przystosowania społecznego dzieci¹².

W związku z powyższym programowanie wsparcia w odniesieniu do opieki nad dziećmi do lat 7 w okresie 2014-2020 występuje na wszystkich trzech poziomach zarządzania polityką rozwoju, tj. unijnym, krajowym i regionalnym.

W przypadku działań podejmowanych na poziomie Komisji Europejskiej mają one swoje odzwierciedlenie w unijnej strategii wzrostu, obejmującej pięć celów (zatrudnienie, innowacje, edukacja, włączenie społeczne oraz zmiany klimatu/energii), które należy osiągnąć do 2020 roku. Mowa tu o dokumencie *Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu*, który m.in. podkreśla potrzebę podniesienia jakości wszystkich poziomów kształcenia – od przedszkolnego do wyższego (projekt przewodni: *Młodzież w drodze*)¹³.

Kolejnym dokumentem unijnym, dotyczącym omawianej tematyki, jest *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku*, które określa główne działania państw członkowskich w okresie programowania 2014–2020, w tym wskazuje potrzebę adaptacji do zmian demograficznych, m.in. poprzez utworzenie lepszych warunków dla rodzin i realizację polityki godzenia życia zawodowego i rodzinnego¹⁴.

Dokumentem krajowym, który mocno akcentuje potrzebę dostosowania działań rozwojowych Polski do zmian demograficznych jest *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*. Wskazuje on dodatkowo na konieczność poprawienia dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienia konkurencyjności nauki. Działania takie przyczynić się powinny do pobudzania kreatywności dzieci, młodzieży i dorosłych i przygotowania ich do uczenia się przez całe życie (obszar: *Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki*)¹⁵. Opracowaniem uzupełniającym w tym zakresie jest *Strategia Rozwoju Kraju 2020 – aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo*. Jest to jeden

¹¹ Raport końcowy badania ewaluacyjnego pn. *Ocena ośrodków wychowania przedszkolnego, utworzonych lub wspartych ze środków finansowych EFS w ramach Poddziałania 9.1.1 PO KL*, Ośrodek Ewaluacji, badanie na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 10 grudnia 2012 roku, s. 15.

¹² *Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020*, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole, grudzień 2014 roku. Dokument przyjęty przez Komisję Europejską 18 grudnia 2014 roku, str. 183.

¹³ Zob. Komunikat Komisji Europejskiej z dnia 3 marca 2010 roku. *Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, s. 16.

¹⁴ *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006*.

¹⁵ *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 11 stycznia 2013 roku, s. 83.

z najważniejszych dokumentów w perspektywie średniookresowej odnoszący się m.in. do celu związanego z poprawą jakości kapitału ludzkiego. Kapitału oznaczającego sytuację, w której obywatele od najmłodszych do najstarszych lat życia różnymi drogami uzyskują kompetencje i kwalifikacje zgodne z potrzebami społeczno-gospodarczymi oraz indywidualną potrzebą rozwoju osobistego. Działania te uzupełnia podejście do organizacji wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem – m.in. poprzez wyższe nakłady na instytucjonalną opiekę nad małym dzieckiem (rozwój sieci przedszkoli)¹⁶. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*, także podkreśla potrzebę poprawy jakości zasobów pracy, m.in. poprzez upowszechnienie i zwiększenie dostępności do edukacji przedszkolnej (Cel 2: *Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych*)¹⁷. Natomiast *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020* (w 2 celu szczegółowym określonym jako *Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych*) wskazuje, że jednym z najbardziej efektywnych narzędzi pozwalających zapewnić odpowiedni poziom dietności przy utrzymaniu wysokiej aktywności zawodowej rodziców (w szczególności kobiet) jest zapewnienie łatwego dostępu do instytucjonalnej i/lub pozarodzinnej opieki nad małym dzieckiem¹⁸. Kompleksowy program demograficzny (uwzględniający działania związane z opieką nad małym dzieckiem), jest elementem *Planu na rzecz odpowiedzialnego rozwoju*¹⁹ wskazującym kluczowe kierunki długofalowego rozwoju Polski.

W zakresie funduszy unijnych krajowym dokumentem precyzującym potrzebę realizacji wsparcia ukierunkowanego m.in. na lepsze kompetencje kadr gospodarki jest *Umowa partnerstwa. Programowanie perspektywy finansowej 2014 – 2020*. Dokument ten w ramach 10 celu tematycznego: *Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie*, zakłada m.in. lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych dostarczanych na rzecz grup o specjalnych potrzebach poprzez zwiększenie odsetka dzieci korzystających z edukacji przedszkolnej²⁰. Przedmiotowe zapisy pod kątem realizacji projektów w zakresie wychowania przedszkolnego pogłębiają *Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze rynku pracy na lata 2014 – 2020*. Powyższe wytyczne horyzontalne wskazują, że wsparcie wychowania przedszkolnego powinno przyczyniać się do²¹:

- zwiększenia dostępu do wychowania przedszkolnego na obszarach o niskim stopniu upowszechnienia wychowania przedszkolnego;
- upowszechnienia wychowania przedszkolnego, w tym zwłaszcza wśród dzieci 3-4 letnich i dzieci z niepełnosprawnościami;
- wyrównywania szans edukacyjnych dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- poprawy jakości wychowania przedszkolnego.

Dokumentem regionalnym, uwzględniającym założenia zarówno krajowej, jak i wspólnotowej polityki rozwoju jest *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku*, w której zdefiniowano wyzwania stojące przed województwem oraz wskazano najważniejsze kierunki wymagające wsparcia. Zapobieganie i przeciwdziałanie procesom depopulacji – wyludniania się regionu oraz starzenia się jego mieszkańców – jest horyzontalnym wyzwaniem rozwojowym regionu, przedstawionym w SRWO 2020. Wspieranie rozwoju usług opiekuńczych i wychowawczych jest tym samym jednym z celów operacyjnych Strategii, przyczyniającym się do realizacji celu strategicznego: *Konkurencyjny i stabilny rynek pracy*²². Wśród działań zmierzają-

¹⁶ *Strategia Rozwoju Kraju 2020 - Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, wrzesień 2012 roku, s. 107-108, 179.

¹⁷ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010 roku, s. 116-120.

¹⁸ *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, czerwiec 2013 roku, s. 38.

¹⁹ *Plan na rzecz odpowiedzialnego rozwoju*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 16 lutego 2016 roku.

²⁰ *Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Umowa Partnerstwa*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Dokument przyjęty przez Komisję Europejską 23 maja 2014 roku, s. 143.

²¹ *Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020*, op. cit., s. 13.

²² *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku*, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole, grudzień 2012 roku, s. 89-90.

cych do realizacji niniejszego celu wymieniono m.in. działania dotyczące wspierania działalności opiekuńczej i wychowawczej oraz poprawy dostępności do tych usług, wspierania alternatywnych form wychowania przedszkolnego i opieki nad małym dzieckiem, a także promocji usług opiekuńczych i wychowawczych.

Powyższe działania znalazły odzwierciedlenie w instrumentach realizacji SRWO 2020, głównie w:

- a) *Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Opolskiego na lata 2014–2020* – dokumencie planistycznym określającym szczegółowe działania, jakie samorząd województwa opolskiego, ma zamiar podjąć na rzecz wspierania rozwoju regionu. Zaplanowane w nim interwencje, w tym w ramach Poddziałów 9.1.3 i 9.1.4²³ (Oś Priorytetowa IX *Wysoka jakość edukacji*) umożliwią zwiększenie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, m.in. poprzez: tworzenie nowych jak i wsparcie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego w regionie, przy czym tworzenie nowych miejsc nastąpi z wykorzystaniem m.in. istniejącej bazy lokalowej placówek oświatowych lub istniejących budynków przedszkolnych. Powyższa interwencja uzależniona jednak będzie od trendów demograficznych oraz rzeczywistych potrzeb wewnątrzregionalnych województwa²⁴. Zgodnie z RPO WO 2014–2020 wsparcie tego typu będzie kierowane w szczególności na obszary słabiej rozwinięte, w tym tereny wiejskie jak i obszary miejskie, jak również do aglomeracji.

Prócz ww. działań na rzecz wychowania przedszkolnego w ramach powyższej OP w ramach Programu, możliwe jest²⁵:

- doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli OWP do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym,
- dostosowanie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub realizacja dodatkowej oferty edukacyjnej i specjalistycznej dla tych dzieci,
- wydłużenie godzin pracy ośrodków wychowania przedszkolnego,
- dostosowanie i doposażenie istniejącej infrastruktury wychowania przedszkolnego.

Dokumentem uzupełniającym powyższe zapisy są *Wytyczne programowe dla realizacji przedsięwzięć w obszarze wychowania przedszkolnego w ramach Osi priorytetowej 9. Wysoka jakość edukacji RPO WO 2014 – 2020*.

- b) *Programie Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim do 2020. Opolskie dla Rodziny* – dokumencie skupiającym swoje działania na przeciwdziałaniu negatywnym tendencjom demograficznym. Program SSD uwzględnia pomoc dla rodzin, m.in. poprzez tworzenie nowych oraz wsparcie istniejących miejsc pracy, poprawę systemu edukacji i opieki nad dziećmi oraz rozwój usług dla ludzi starszych. Pakiet III Programu SSD (*Opieka żłobkowo-przedszkolna*) ukierunkowany jest na zwiększanie dostępu do usług żłobkowo-przedszkolnych, rozwój infrastruktury przyjaznej dzieciom i ich rodzinom/opiekunom oraz godzenie życia zawodowego i rodzinnego²⁶.

Zapisy powyższych dokumentów strategicznych składają się na kanon działań, których celem jest z jednej strony zapewnienie dostępu do zatrudnienia i rozwój kariery w przypadku osób sprawujących opiekę nad małymi dziećmi. Z drugiej strony inwestowanie w kapitał ludzki, w tym promowanie działań wpisujących się w strategię uczenia się przez całe życie.

²³ Poddziałania 9.1.3 i 9.1.4 RPO WO 2014-2020 wpisują się w Priorytet Inwestycyjny 10i: *Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.*

²⁴ *Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020*, op. cit., str. 184-187.

²⁵ Por. *Wytyczne programowe dla realizacji przedsięwzięć w obszarze wychowania przedszkolnego w ramach Osi priorytetowej 9. Wysoka jakość edukacji RPO WO 2014-2020*, IZ RPO WO 2014-2020, Dokument przyjęty przez Zarząd Województwa Opolskiego uchwałą nr 1460/2015 z dnia 07 grudnia 2015 roku, s. 8-9.

²⁶ *Program Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim do 2020. Opolskie dla rodziny*, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole, wrzesień 2014 roku, s. 38.

Kierunki planowanych do realizacji działań w obszarze wychowania przedszkolnego potwierdzają opracowania badawczo-analityczne zrealizowane w kraju. Dodatkowo wskazując na efekty programów wspierających edukację przedszkolną i wczesnoszkolną, podkreślają ich długoterminowość i przyczynianie się do szerokiego zakresu pozytywnych zmian społeczno-ekonomicznych w postaci wyższego poziomu zatrudnienia, wyższego poziomu wykształcenia oraz niższego poziomu ubóstwa²⁷.

Zgodnie z raportem opracowanym na zlecenie Ministerstwa Rozwoju w 2016 roku pn. *Analiza sytuacji województw w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2007–2014* upowszechnienie edukacji przedszkolnej powinno pozostać jednym z priorytetów polityki edukacyjnej w Polsce do 2020 roku. Dużą wagę należy poświęcić zwiększaniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej oraz zmniejszaniu dysproporcji pomiędzy miastem a wsią. Raport wskazuje, że nie ma jasnej odpowiedzi na pytanie: *Czy wciąż istnieje zapotrzebowanie na nowe OWP, czy też wystarczy utrzymywać i rozwijać ośrodki już istniejące?* Wskazuje natomiast, że kluczowym elementem pozwalającym właściwie projektować działania i elastycznie dopasowywać wsparcie jest analiza danych i trendów demograficznych i społecznych. Brak jest jednak wyraźnej tendencji:

- w części regionów (silniej zurbanizowanych) liczba dzieci się zwiększa między innymi jako efekt migracji ze wsi do miast,
- w innych regionach natomiast (gdzie dominują obszary wiejskie) jest raczej tendencja zmniejszania się liczby dzieci – co wynika głównie ze zmiany modelu rodziny i ograniczenia liczby rodzin wielodzietnych, migracji do miast, scalania gospodarstw domowych²⁸.

Uzupełnieniem powyższych wyników jest także badanie zrealizowane przez Instytucję Zarządzającą PO KL, wskazujące na ciągłe zapotrzebowanie na wspieranie edukacji przedszkolnej poprzez tworzenie nowych OWP oraz podnoszenie jakości realizowanych w nich zajęć²⁹.

Ocena nowoutworzonych i istniejących przedszkoli była także jednym z celów badania ewaluacyjnego przeprowadzonego w województwie opolskim pn. *Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach EFS i EFRR w województwie opolskim*³⁰. Wśród rekomendowanych do wdrożenia działań niwelujących występowanie w regionie barier w dostępie do edukacji przedszkolnej wskazano³¹:

- wydłużanie dziennego czasu opieki przedszkolnej,
- obniżanie kosztów ponoszonych przez rodziców w związku z przebywaniem dzieci w przedszkolach lub z udziałem dzieci w dodatkowych zajęciach,
- zwiększanie liczby miejsc przedszkolnych (w zależności od sytuacji w danej gminie: poprzez tworzenie nowych placówek lub w ramach funkcjonujących dotychczas) również w gminach charakteryzujących się relatywnie wysokim wskaźnikiem upowszechnienia opieki przedszkolnej³², w których potrzeby w tym zakresie nie są jednak zaspokojone.

Powyższe badanie wskazuje także na brak potrzeby inwestowania znacznych środków finansowych perspektywy programowej na lata 2014-2020 w województwie opolskim na tworzenie nowych miejsc dla dzieci w przedszkolach. Przemawiają za tym³³:

²⁷ Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Umowa Partnerstwa, op. cit., s. 59.

²⁸ Analiza sytuacji województw w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2007-2014, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, marzec 2016 roku, s. 72, 102.

²⁹ Raport końcowy badania ewaluacyjnego pn. *Ocena ośrodków wychowania przedszkolnego, utworzonych lub wspartych ze środków finansowych EFS w ramach Poddziałania 9.1.1 PO KL*, op. cit., s. 4.

³⁰ Raport końcowy badania ewaluacyjnego pn. *Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach EFS i EFRR w województwie opolskim*, Dyspersja badania społeczne i ewaluacyjne, badanie na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, Opole listopad 2012 roku, s. 45.

³¹ Przedmiotowe wnioski opracowane zostały na podstawie danych ze statystyki publicznej oraz informacji uzyskanych podczas badań ankietowych z kadrą zarządzającą przedszkoli i z rodzicami przedszkolaków.

³² Wskaźnik rozumiany w raporcie jako stosunek liczby dzieci rzeczywiście uczęszczających do przedszkoli do liczby dzieci w grupie wiekowej 3-5 lat, uprawnionej do korzystania z różnych, określonych prawnie form edukacji przedszkolnej.

³³ Raport końcowy badania ewaluacyjnego pn. *Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach EFS i EFRR w województwie opolskim*, op. cit., s. 303.

- wysoki poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej w regionie, osiągnięty między innymi dzięki wykorzystaniu środków z PO KL;
- relatywnie niski poziom wykorzystania środków, z których można było wspierać przedszkola między innymi w zakresie zwiększania liczby miejsc.

Biorąc jednak pod uwagę zmiany wynikające z aktualizacji ustawy o systemie oświaty, w tym wycofanie w nadchodzącym roku szkolnym 2016/2017 z obowiązku szkolnego sześciolatków może nastąpić zwiększanie zapotrzebowania na miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego w regionie. Na poziom wykorzystania miejsc wychowania przedszkolnego oraz ewentualną potrzebę zwiększenia liczby tych miejsc, nawet w kontekście prognozowanego spadku liczby dzieci w wieku przedszkolnym istotny wpływ będzie również miało zakładane w dokumentach zainteresowanie większej liczby rodziców objęciem wychowaniem przedszkolnym swoich dzieci. Stąd element ten powinien podlegać cyklicznym analizom.

Wnioski z przeprowadzonych badań i analiz w zakresie wspierania wychowania przedszkolnego w okresie 2007 – 2013 wskazują ponadto, że dalsza realizacja interwencji w przedmiotowym obszarze w perspektywie 2014 – 2020 może doprowadzić do wyrównania upowszechnienia edukacji przedszkolnej na wsi do dzisiejszych wartości wskaźników dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym ogółem³⁴.

IV. Regionalne uwarunkowania społeczne i demograficzne w zakresie wychowania przedszkolnego

Wyniki *Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 roku* oraz dane rejestrowe służb statystyki publicznej wskazują, że w Polsce spośród wszystkich województw najbardziej alarmująca sytuacja w zakresie zmian liczebności, jak i struktury populacji występuje w województwie opolskim.

Województwo opolskie, pod kątem omawianej problematyki³⁵, cechuje:

- **najwyższy poziom depopulacji spośród wszystkich województw** – w latach 2002–2012 liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 4,8% względem wzrostu o 0,8% przeciętnie w kraju – w żadnym z powiatów nie zanotowano wzrostu liczby mieszkańców, w przekroju wg gmin wzrost dotyczył co siódmej gminy;
- **jedna z najwyższych emigracji zarobkowych** – wynosząca wg szacunków prof. R. Jończego ok. 115 tys. osób (2010) oraz emigracja zawieszona obejmującą osoby, które definitywnie opuściły kraj nie dokonując wymeldowania z regionu (ok. 105 tys. osób);
- **niezapewniona prosta reprodukcja ludności** – w 2012 roku dzietność mieszkanek regionu była najniższa spośród wszystkich województw – 100 kobiet w ciągu całego okresu rozrodczego rodziło średnio 115 dzieci, znacznie poniżej granicy prostej zastępowalności pokoleń;
- **przesuwanie się tzw. wieku środkowego matek** – w 2012 roku dziecko w rodzinie przychodziło na świat statystycznie w 28. roku życia matki, podczas gdy w 2005 roku kilkanaście miesięcy wcześniej, a w połowie lat osiemdziesiątych około trzy lata wcześniej;

³⁴ Raport końcowy badania ewaluacyjnego pn. *Ocena stopnia realizacji celu głównego i celów szczegółowych PO KL oraz wpływu środków EFS na osiągnięte rezultaty w ramach poszczególnych obszarów interwencji Programu*, Laboratorium Badań Społecznych Sp. z o.o., badanie na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa, wrzesień 2015 r., s. 53. Analizując występujące dysproporcje w wychowaniu przedszkolnym w mieście i na wsi należy mieć także na uwadze częściowe uczestniczenie dzieci wiejskich w edukacji przedszkolnej w miastach, wynikające m.in. z lokalizacji miejsc pracy rodziców/opiekunów dziecka.

³⁵ Zob. *Program Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim do 2020. Opolskie dla rodziny*, op. cit., s. 20-21.

- **spadek liczby urodzeń** – jeszcze w latach osiemdziesiątych na każdy 1000 mieszkańców, rodziło się w Opolskiem około dwadzieścioro dzieci, podczas gdy obecnie około dziewięcioro – projekcje demograficzne nie dają powodów do optymizmu – sytuacja nie ulegnie poprawie;
- **postępujący wzrost liczby zgonów**, który w połączeniu ze zmniejszającą się skalą urodzeń przesuwając wskaźnik przyrostu naturalnego na ujemną stronę;
- **zmiana struktury demograficznej regionu** – podobnie jak w innych regionach zmniejsza się liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, w tym przyszłych rodziców, rośnie liczba osób w wieku starszym; poziom obciążenia ekonomicznego grupy produkcyjnej jest i będzie w regionie opolskim jednym z najwyższych w Europie;
- **niekorzystna projekcja demograficzna** – wskazująca, że Opolskie będzie wyludniać się w skali zagrożającej zarówno procesom rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i finansom publicznym – liczba ludności w województwie opolskim w 2035 roku wyniesie 897,1 tys. mieszkańców, tj. o 140 tys. mniej aniżeli w 2007 roku;
- **obserwowany kryzys rodziny** – podobnie jak w innych regionach związki małżeńskie zawierane są później, rośnie liczba rozwodów, występuje zjawisko separacji, osłabieniu ulegają więzi międzypokoleniowe, obserwowane są rozbieżności między preferowanym, a zrealizowanym modelem rodziny – upowszechnia się model z jednym dzieckiem, pomimo deklaracji o chęci posiadania większej liczby potomstwa.

Poniżej przedstawiono najważniejsze dane opisujące uwarunkowania społeczno-demograficzne województwa opolskiego, w szczególności w zakresie: liczby ludności i perspektyw rozwoju demograficznego regionu, salda migracji, przyrostu naturalnego, współczynnika dzietności i płodności oraz reprodukcji brutto i współczynnika dynamiki demograficznej.

Liczba ludności (w tym liczba dzieci w wieku przedszkolnym) i perspektywy rozwoju demograficznego

W przeciągu ostatnich 20 lat (1995–2015)³⁶ liczba ludności w województwie opolskim spadła najbardziej w kraju bo aż o około 8,6% tj. 94 288 osób (w Polsce spadek o 0,4%, tj. o 154 823 osób). Na poziomie powiatowym, jak i gminnym w okresie tym spadek liczby ludności odnotowały wszystkie powiaty i gminy województwa opolskiego. Najmniejszy spadek liczby ludności odnotowano w powiecie brzeskim (-2,6%), a największy w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (-13,3%). Z kolei w ujęciu gminnym największy wzrost liczby mieszkańców odnotowała gmina wiejska Skarbimierz – powiat brzeski (wzrost o 30,9%). Najwięcej ludności ubyło gminom Branice z powiatu głubczyckiego (-21,4%) oraz Polska Cerekiew (-21,4%) z powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego.

Tabela 1. Dynamika zmian liczby ludności w województwie opolskim w latach 1995 – 2015 (w osobach, w %)

Nazwa	Liczba ludności w 1995 roku	Zmiana liczby ludności w latach 1995 – 2015	
		w osobach	w %
POLSKA	38 609 399	-154 823	-0,4
OPOLSKIE	1 093 172	-94 288	-8,6
Powiat brzeski	93 709	-2 401	-2,6
Powiat namysłowski	44 497	-1 767	-4,0
Powiat opolski	13 9132	-5 800	-4,2
Powiat nyski	150 293	-10 789	-7,2
Powiat kluczborski	72 691	-5 817	-8,0
Powiat m. Opole	130 219	-10 754	-8,3
Powiat oleski	72 387	-6 976	-9,6
Powiat prudnicki	63 895	-7 491	-11,7
Powiat krapkowicki	73 892	-9 172	-12,4

³⁶ Dane przyjęte do obliczeń za 2015 rok dotyczą liczby ludności wg stanu na 30 VI.

Powiat strzelecki	87 061	-11 381	-13,1
Powiat głubczycki	54 137	-7 102	-13,1
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	111 259	-14 838	-13,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Według najbardziej aktualnych danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2014 roku łączna liczba dzieci w wieku od 2 do 7 lat w województwie opolskim wyniosła 55 122 dzieci. Wielkość ta w ujęciu wojewódzkim uplasowała Opolskie na ostatnim miejscu (po województwach: lubuskim i podlaskim), co wynika wprost z najmniejszej liczby mieszkańców.

W okresie ostatnich czterech lat omawianego okresu, w latach 2010–2014 (zgodnie z poniższą tabelą) liczba dzieci od 2 do 7 lat w województwie opolskim zwiększyła się o 4,7%. W ujęciu powiatowym największy wzrost odnotowano w m. Opolu (9,3%) oraz w powiatach: namysłowskim, brzeskim i opolskim (odpowiednio o 8,2%, 7,9% i 7,0%). Zmianę ujemną w zakresie liczby dzieci w wieku 2 – 7 lat odnotowano wyłącznie w powiecie krapkowickim (-1,5%).

Tabela 2. Zmiana w liczbie dzieci od 2 do 7 lat w województwie opolskim w latach 2010 – 2014 – ujęcie powiatowe (w osobach, %)

Obszar	Liczba dzieci w wieku 2–7		Zmiana liczby dzieci w wieku 2–7 w 2014 roku		Udział liczby dzieci w wieku 2–7 lat w ogólnej liczbie mieszkańców, w 2014 roku w %
	w 2010 roku	w 2014 roku	(w osobach)	w % w stosunku do 2010 roku	
POLSKA	2 300 871	2 469 135	168 264	7,3	6,42
OPOLSKIE	52 631	55 122	2491	4,7	5,51
Powiat strzelecki	3 742	3 992	250	6,7	5,27
Powiat krapkowicki	3 377	3 327	-50	-1,5	5,13
Powiat oleski	3 357	3 482	125	3,7	5,31
Powiat kluczborski	3 450	3 542	92	2,7	5,29
Powiat prudnicki	3 086	3 129	43	1,4	5,53
Powiat opolski	6 632	7 099	467	7,0	5,33
Powiat głubczycki	2 609	2 612	3	0,1	5,53
Powiat kędzierzyńsko-ko-	4 962	5 050	88	1,8	5,22
Powiat namysłowski	2 482	2 686	204	8,2	6,27
Powiat m. Opole	6 048	6 611	563	9,3	5,53
Powiat brzeski	5 501	5 937	436	7,9	6,49
Powiat nyski	7 385	7 655	270	3,7	5,47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najwięcej dzieci z roczników od 2 do 7 lat (powyżej 1000) odnotowano w 12 gminach (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Nysa, Brzeg, Kluczbork, Strzelce Opolskie, Namysłów, Prudnik, Głubczyce, Grodków, Głuchołazy i Krapkowice), a najmniejszą liczbę dzieci – w Zębolicach (186 dzieci). Wśród wskazanych grup wiekowych łączna liczba dzieci w podziale na lata rozkłada się równomiernie dzieląc się na przybliżone procentowo zbiory w rozbiciu na poszczególne lata. Najmniej liczną grupę stanowią 2 i 3-latki (odpowiednio 16,1% i 16,0% łącznej liczby dzieci w województwie w grupie wiekowej 2–7 lat), następnie 7-latki (16,2%), 4-latki (16,6%) oraz najliczniejsze grupy 5 i 6-latków (17,6% i 17,5%).

Mimo niewielkiego wzrostu liczby dzieci w wieku 2-7 lat w okresie 2010-2014 przewidywane **trendy zmian przebiegu procesów demograficznych oraz rozmiarów ruchów migracyjnych wykazują w perspektywie do 2050 roku dalszy spadek liczby ludności województwa opolskiego**. Ostatnia, kompleksowa prognoza

demograficzna, przygotowana przez Główny Urząd Statystyczny (*Prognoza ludności na lata 2014 – 2050*³⁷) przewiduje, że liczba ludności w woj. opolskim, w stosunku do liczby mieszkańców regionu w 2013 roku wynoszącej 1 004 416), w:

- **2020 roku** zmniejszy się do 966 624 mieszkańców, tj. o 36,8 tys. mieszkańców (-3,8%);
- **2050 roku** zmniejszy się do 744 575 mieszkańców, tj. o 259,8 tys. mieszkańców (-25,9%).

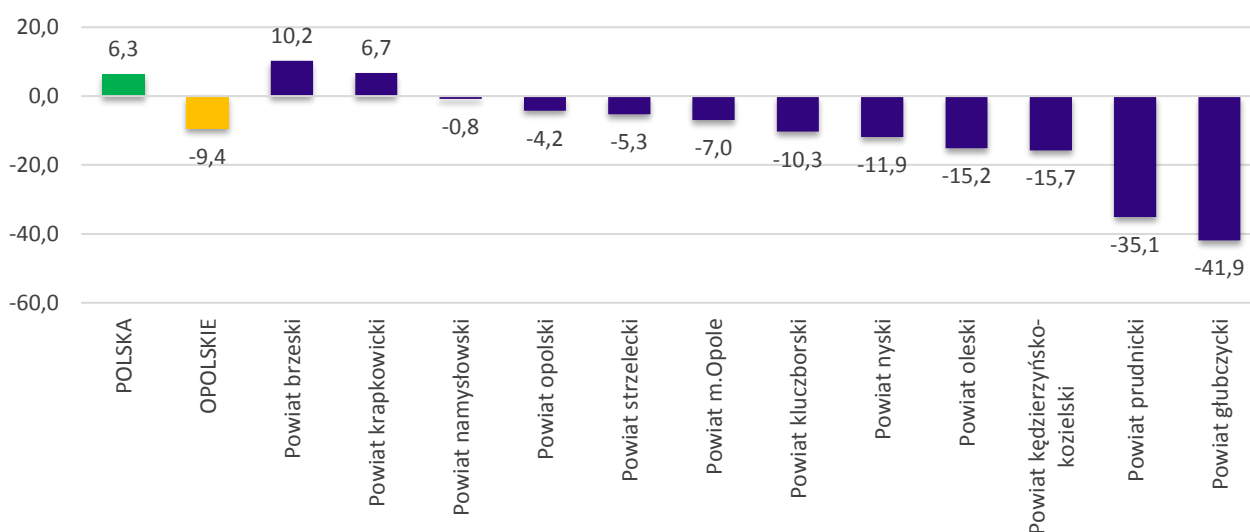
Powyższa procentowa ujemna zmiana stanu liczby ludności województwa opolskiego będzie największa spośród wszystkich województw w kraju.

Prognoza liczby dzieci w wieku przedszkolnym (z perspektywy danych GUS) została przywołana w kolejnym rozdziale niniejszej analizy.

Przyrost naturalny

Biorąc pod uwagę lata 1995–2014 przewaga zgonów nad urodzeniami skutkowała w województwie opolskim ujemnymi wartościami przyrostu naturalnego. W badanym okresie przyrost naturalny na 1000 mieszkańców wyniósł w przypadku opolskiego -9,4‰ i był jednym z najniższych w kraju. Województwo opolskie zajęło 5 miejsce wśród województwa, za łódzkim (-59,3‰), świętokrzyskim (-22,3‰), śląskim (-14,9‰) i dolnośląskim (-12,5‰). Przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie opolskim zaczął przybierać wartości ujemne począwszy od 2001 roku. W 2014 roku wskaźnik ten wyniósł dla opolskiego -1,2‰, niższe wartości osiągnęły jedynie województwa łódzkie (-2,8‰) i świętokrzyskie (-2,3‰). Aż 8 województw w kraju uzyskało wartości dodatnie przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców, najwyższą wartość w kraju odnotowano w województwie pomorskim (2,0‰).

Wykres 1. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w województwie opolskim w ujęciu powiatowym w latach 1995–2014 roku (w ‰)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ujęciu powiatowym (wykres 1) współczynnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców w latach 1995–2014 był dodatni dla dwóch powiatów brzeskiego (10,2‰) i krapkowickiego (6,7‰), ujemny notowały pozostałe powiaty, w tym największy ujemny przyrost naturalny odnotowano w powiatach: prudnickim (-35,1‰) i głubczyckim (-41,9‰). W 2014 roku dodatni przyrost naturalny na 1000 mieszkańców odnoto-

³⁷ *Prognoza ludności na lata 2014–2050*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014 rok. Prognoza ta przyjmuje jako punkt wyjścia stany ludności według płci, wieku i powiatów na dzień 31.12.2013 r. (dane rzeczywiste), w podziale administracyjnym obowiązującym w dniu 1.1.2014 r. i jest spójna z *Prognozą dla powiatów i miast na prawach powiatu oraz podregionów na lata 2014–2050*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014 rok.

wano w powiecie opolskim (0,1‰), pozostałe powiaty notowały wartości ujemne – w szczególności w powiatach podregionu nyskiego: głubczyckim (-3,1‰), nyskim (-2,5‰), namysłowskim (-2,4‰) oraz prudnickim (-2,2‰).

W latach 1995-2014 przeważająca liczba gmin województwa opolskiego odnotowała wartości ujemne przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców. Wartości dodatnie współczynnika przyrostu naturalnego w zakresie od 0,3‰ do 60,5‰ dotyczyły 10 gmin wiejskich (Skarbimierz, Tułowice, Wilków, Skoroszyce, Tarnów Opolski, Olszanka, Łambinowice, Radłów Dobrzeń Wielki, Dąbrowa) i 9 gmin miejsko-wiejskich (Zdzieszowice, Grodków, Ujazd, Niemodlin, Praszka, Byczyna, Lewin Brzeski, Krapkowice, Strzelce Opolskie). W 2014 roku dodatnie wartości przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców w zakresie od 0,1‰ do 3,4‰ odnotowało 9 gmin wiejskich (Tułowice, Lubrza, Jemielnica, Dobrzeń Wielki, Zębowice, Łubniany, Skarbimierz, Olszanka, Komprachcice) i 9 gmin miejsko-wiejskich (Kolonowskie, Dobrodzień, Lewin Brzeski, Niemodlin, Praszka, Ujazd, Krapkowice, Gogolin, Leśnica).

Współczynniki dzietności i płodności oraz reprodukcja brutto i dynamika demograficzna

Współczynnik dzietności³⁸ w województwie opolskim nie daje powodów do optymizmu. W 2014 roku dzietność kobiet w regionie była najniższa spośród wszystkich województw (1,14 względem 1,30 w Polsce)³⁹. Spośród wszystkich powiatów województwa opolskiego najniższe wartości odnotowano w powiecie opolskim (1,08), nyskim (1,09) oraz kluczborskim (1,09).

Równocześnie, bardzo niekorzystnie prezentują się **współczynniki płodności kobiet**⁴⁰ które na Opolszczyźnie w 2014 roku były niższe od średniej dla Polski (we wszystkich grupach wiekowych). W grupie wiekowej 15-49 współczynnik ten wyniósł w województwie opolskim 35,10 (dla Polski odpowiednio 40,41). Niska płodność kobiet w tym wieku jest charakterystyczna dla wszystkich powiatów województwa. W każdym z powiatów współczynnik jest niższy niż przeciętnie w kraju, w szczególności w przypadku powiatu opolskiego (32,87), a najlepsze w powiecie: oleskim (37,84), prudnickim (36,97) i m. Opolu (36,93).

Równie pesymistycznie kształtuje się sytuacja w kontekście **współczynnika reprodukcji brutto**⁴¹. W 2014 roku współczynnik ten wyniósł 0,554 względem 0,626 przeciętnie w Polsce i co istotne, był najniższy spośród wszystkich województw. W województwie opolskim żaden z powiatów nie przekroczył średniej krajowej. Najkorzystniejszą sytuację odnotowano w powiecie krapkowickim (0,601), najmniej korzystnie prezentował się powiat kluczborski (0,496).

Alarmujące wartości w przypadku województwa opolskiego osiągnął również **współczynnik dynamiki demograficznej**⁴². W 2014 roku współczynnik ten wyniósł na Opolszczyźnie zaledwie 0,876 wobec 0,997 średnio w kraju. Tylko województwa łódzkie (0,764) i świętokrzyskie (0,789) odnotowały wartości niższe niż opolskie. W ujęciu powiatowym najniższą wartość w regionie odnotowano w powiecie głubczyckim (0,724).

³⁸ Współczynnik dzietności oznacza liczbę dzieci, które urodziłyby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15 - 49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłyby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie. Wskaźniki odnoszące się do liczby i struktury ludności (płeć, grupy wieku) od 2010 roku zostały przeliczone zgodnie z bilansem przygotowanym w oparciu o wyniki NSP 2011. Należy mieć na uwadze, że realnie współczynnik ten może być wyższy, ponieważ zaniża go obliczanie w stosunku do statystycznej liczby kobiet, które w praktyce ze względu na migrację nierejestrowaną, nie są uwzględniane w opracowaniach statystycznych GUS.

³⁹ O zastępowalności pokoleń mówić możemy, gdy wskaźnik ten wyniesie 2,10-2,15

⁴⁰ Współczynniki płodności kobiet - urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15-49 lat.

⁴¹ Współczynnik reprodukcji brutto przedstawia liczbę córek urodzonych przeciętnie przez kobietę przy założeniu, że kobieta w wieku rozrodczym będzie rodzić z częstotnością, jaką charakteryzują się wszystkie kobiety rodzące w roku, dla którego oblicza się współczynnik reprodukcji (niezmiennie współczynniki płodności). Wskaźniki odnoszące się do liczby i struktury ludności (płeć, grupy wieku) od 2010 roku zostały przeliczone zgodnie z bilansem przygotowanym w oparciu o wyniki NSP 2011.

⁴² Współczynnik dynamiki demograficznej oznacza stosunek urodzeń żywych do liczby zgonów w danym okresie.

Tabela 3. Współczynnik dzietności, płodności oraz reprodukcja brutto i dynamika demograficzna w województwie opolskim w 2014 roku – ujęcie powiatowe

Obszar	Współczynniki			
	płodności (15-49 lat)	dzietności ogólnej	reprodukcji brutto	dynamiki demograficznej
POLSKA	40,41	1,2897	0,6259	0,9965
OPOLSKIE	35,10	1,1391	0,5541	0,8761
Powiat brzeski	36,81	1,18	0,5887	0,8927
Powiat głubczycki	34,88	1,13	0,5756	0,7235
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	34,53	1,15	0,5420	0,8038
Powiat kluczborski	33,64	1,09	0,4960	0,8467
Powiat krapkowicki	35,37	1,18	0,6014	0,9524
Powiat namysłowski	35,31	1,13	0,5657	0,7828
Powiat nyski	33,38	1,09	0,5118	0,7558
Powiat oleski	37,84	1,25	0,5989	0,9484
Powiat opolski	32,87	1,08	0,5477	1,0063
Powiat prudnicki	36,97	1,20	0,5558	0,8038
Powiat strzelecki	35,43	1,15	0,5488	0,9658
Powiat m. Opole	36,93	1,1055	0,5491	0,9880

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Saldo migracji

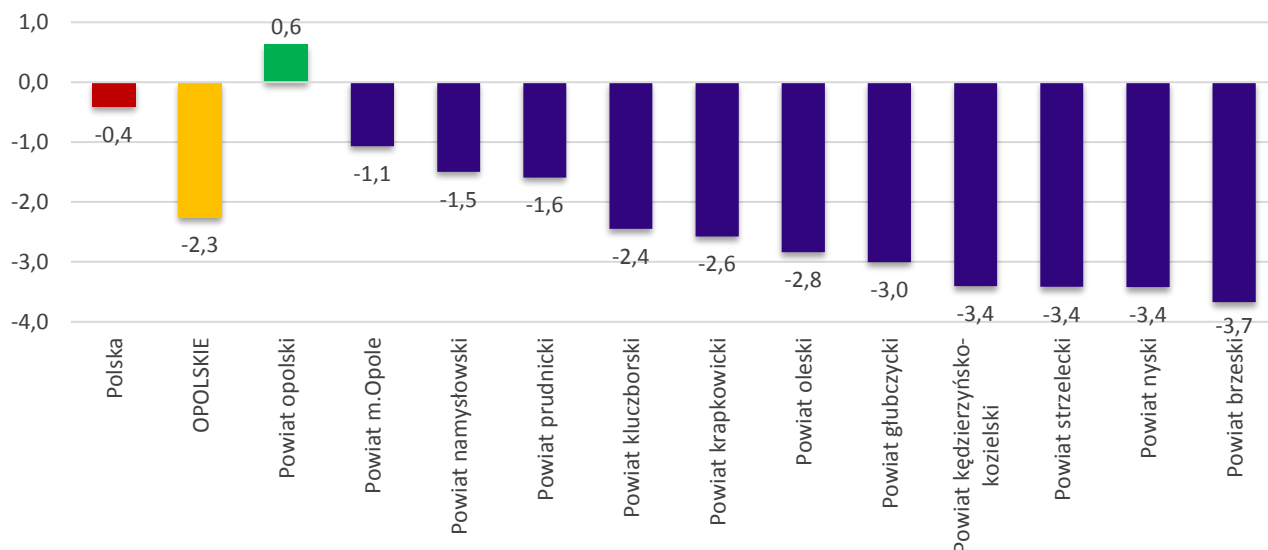
O bilansie ludności współdecydują migracje zagraniczne i wewnętrzne (krajowe). Saldo migracji stanowi drugą, obok salda urodzeń i zgonów, główną składową przyrostu rzeczywistego. Migracje, zarówno stałe, jak i sezonowe, stanowią też istotny czynnik powodujący zaburzenia w ruchu naturalnym ludności (m.in. spadek liczby urodzeń, dzietności, obniżenie poziomu liczby zawieranych małżeństw, rosnąca liczba rozwodów, itd.). Województwo opolskie od wielu lat charakteryzuje się ujemnym wskaźnikiem salda migracji, znacząco odbiegającym od przeciętnej sytuacji w kraju. Region opolski wyludnia się na każdym kierunku migracji zarówno zagranicznym, jak i krajowym.

Województwo opolskie w latach 1995–2014 utraciło najwięcej ludności spośród wszystkich województw w kraju. Saldo migracji ogółem (wewnętrzne i zewnętrzne migracje) na 1000 mieszkańców wyniosło w Opolskim -57,5‰ i było najniższe w kraju (-7,4‰). Następne w kolejności województwo lubelskie odnotowało wartość omawianego współczynnika aż o 1/3 lepszą, choć nadal ujemną (-38,8‰). W analizowanym okresie 4 województwa mazowieckie, małopolskie, pomorskie, wielkopolskie miały saldo migracji dodatnie. W 2014 roku saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców w województwie opolskim osiągnęło -2,3‰ względem -0,4‰ w Polsce, niższe wartości odnotowano w województwach lubelskim (-2,7‰) i warmińsko-mazurskim (-2,5‰).

W okresie 1995–2014 wszystkie powiaty województwa odnotowały ujemne saldo migracji na 1000 ludności. Największe ujemne saldo migracji dotyczyło powiatów: krapkowickiego (-98,9‰), kędzierzyńsko-kozielskiego (-89,0‰), prudnickiego (-85,8‰), strzeleckiego (-84,9‰), głubczyckiego (-69,4‰), oleskiego (-69,4‰) oraz kluczborskiego (-63,9‰), przy średniej dla województwa opolskiego (-57,5‰). Powiat opolski odnotował najniższy ujemny bilans salda migracji (-2,1‰).

W 2014 roku dodatni współczynnik salda migracji na 1000 mieszkańców uzyskał jedynie powiat opolski (0,6‰), pozostałe powiaty notowały wartości ujemne. Najwyższe ujemne saldo dotyczyło powiatów brzeskiego (-3,7‰), nyskiego, strzeleckiego i kędzierzyńsko-kozielskiego (po -3,4‰).

Wykres 2. Saldo migracji (wewnętrznej i zagranicznej) na 1000 mieszkańców w województwie opolskim w 2014 roku – ujęcie powiatowe (w ‰)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ujęciu gminnym w latach 1995–2014 dodatni współczynnik salda migracji (w zakresie od 10,9‰ do 179,8‰) odnotowano tylko w kilku gminach wiejskich: Skarbimierz, Nysa, Chrzastowice, Komprachcice, Dobrzeń Wielki, Łubniany, Dąbrowa, Lubsza, Turawa i jednej gminie miejsko-wiejskiej Prószków.

V. Wychowanie przedszkolne w województwie opolskim – na podstawie danych przekazanych przez gminy

Zawarte w poniższym rozdziale zapisy opracowane zostały zgodnie z uwagami metodycznymi wskazanymi w II rozdziale niniejszej analizy. Dane Głównego Urzędu Statystycznego zawarte w przedmiotowej części przywoływane zostały wyłącznie dla potrzeb zobrazowania sytuacji województwa opolskiego na tle innych regionów Polski. Dane te nie są porównywane z danymi pochodzącymi z gmin, m.in. z uwagi na inną metodologię zbierania danych.

Liczba dzieci w wieku przedszkolnym

W 2015 roku łączna liczba dzieci w wieku od 2 do 7 lat w województwie opolskim kształtowała się na poziomie 56, 5 tys., z czego 37,9 tys. to dzieci w wieku 3-6 lat. Największą liczbę dzieci (powyżej 1000 dzieci) odnotowano w 13 gminach – w większości są to gminy miejskie, najmniejszą liczbę dzieci wskazano w Polskiej Cerekwi (186 dzieci). Wśród wskazanych w tabeli grup wiekowych łączna liczba dzieci w podziale na lata rozkłada się równomiernie, dzieląc się na porównywalne procentowo udziały w odniesieniu do populacji dzieci w wieku 2-7 lat (co potwierdzone zostało również w danych opracowanych przez GUS). Najmniej liczną grupę stanowią 2-latki (15,6% łącznej liczby dzieci w województwie w grupie wiekowej 2–7 lat), następnie 3-latki (16,4%), 4-latki (16,5%), 5-latki (16,9%) oraz najliczniejsze grupy 6 i 7-latków (17,3% i 17,4%)⁴³.

⁴³ Ze względu na zaokrąglenia w niektórych przypadkach dane mogą się nie sumować w ujęciu odsetkowym na 100%

Tabela 4. Liczba dzieci w wieku od 2 do 7 lat w województwie opolskim w 2015 roku (dane rzeczywiste podane przez gminy na podstawie rejestrów ewidencji ludności, stan na 12.2015) – ujęcie gminne (w osobach)

Lp.	Gmina	Liczba dzieci w gminie						Łączna liczba dzieci od 2 do 7 lat
		2 lata	3 lata	4 lata	5 lat	6 lat	7 lat	
1	Opole	1 055	1 126	1 105	1 260	1 188	1 160	6 894
2	Nysa	459	520	505	541	560	495	3 080
3	Kędzierzyn-Koźle	479	522	479	542	434	571	3 027
4	Brzeg	302	323	397	376	377	439	2 214
5	Kluczbork	282	281	334	337	343	323	1 900
6	Strzelce Opolskie	291	295	287	274	295	276	1 718
7	Namysłów	239	261	267	278	325	312	1 682
8	Prudnik	239	216	236	283	245	263	1 482
9	Krapkowice	196	227	226	209	237	249	1 344
10	Grodzów	192	211	220	226	263	222	1 334
11	Głubczyce	203	207	204	234	240	229	1 317
12	Głuchołazy	166	214	209	212	257	245	1 303
13	Ozimek	144	165	170	179	188	179	1 025
14	Dobrzeń Wielki	146	155	150	156	137	242	986
15	Olesno	166	165	170	160	156	155	972
16	Zdzieszowice	152	139	159	158	144	162	914
17	Praszka	121	158	148	129	161	139	856
18	Lewin Brzeski	117	118	130	143	145	169	822
19	Niemodlin	118	134	138	138	117	158	803
20	Głogówek	126	142	145	146	119	105	783
21	Otmuchów	105	134	145	128	137	132	781
22	Biała	296	98	109	95	90	90	778
23	Paczków	98	122	119	130	159	125	753
24	Gogolin	120	118	140	112	120	111	721
25	Wołczyn	104	105	126	130	122	119	706
26	Kietrz	92	96	112	115	103	122	640
27	Lubsza	92	102	97	98	121	119	629
28	Dąbrowa	110	93	105	77	104	87	576
29	Byczyna	91	95	100	92	102	87	567
30	Prószków	87	95	86	95	93	95	551
31	Komprachcice	84	86	78	96	110	96	550
32	Łubniany	79	98	83	102	97	85	544
33	Tarnów Opolski	85	93	99	89	100	72	538
34	Turawa	83	91	83	99	96	85	537
35	Korfantów	69	99	93	93	92	90	536
36	Zawadzkie	97	94	100	74	104	67	536
37	Dobrodzień	90	83	68	83	82	87	493
38	Rudniki	88	93	69	70	74	97	491
39	Skarbimierz	78	88	83	8	108	111	476
40	Łambinowice	66	87	92	71	84	75	475
41	Jemielnica	65	82	66	85	67	75	440
42	Popielów	75	71	82	61	66	83	438
43	Gorzów Śląski	67	69	63	82	75	80	436
44	Leśnica	74	76	65	84	61	75	435
45	Ujazd	80	60	78	65	73	74	430
46	Reńska Wieś	71	70	69	70	73	70	423
47	Pawłowiczki	49	75	76	66	76	67	409
48	Strzeleczy	75	68	59	65	67	59	393
49	Bierawa	57	75	62	63	65	70	392

Lp.	Gmina	Liczba dzieci w gminie						Łączna liczba dzieci od 2 do 7 lat
		2 lata	3 lata	4 lata	5 lat	6 lat	7 lat	
50	Skoroszyce	61	64	58	51	62	79	375
51	Chrzastowice	51	64	67	59	74	55	370
52	Olszanka	43	53	56	67	62	76	357
53	Lasowice Wielkie	56	62	59	64	52	42	335
54	Baborów	51	58	51	58	57	56	331
55	Izbicko	51	60	47	47	69	54	328
56	Pokój	47	36	53	79	49	55	319
57	Kolonowskie	56	60	57	49	46	50	318
58	Cisek	48	56	49	59	42	59	313
59	Branice	45	51	44	51	53	67	311
60	Tułowice	47	64	51	47	49	51	309
61	Wilków	33	51	62	52	55	52	305
62	Radłów	43	41	58	47	56	55	300
63	Murów	44	63	38	48	55	37	285
64	Walce	49	57	53	46	41	38	284
65	Lubrza	31	41	36	57	50	48	263
66	Domaszowice	25	32	42	28	51	44	222
67	Zębowice	73	34	28	29	29	26	219
68	Kamiennik	27	30	31	46	33	50	217
69	Świerczów	30	31	33	25	47	47	213
70	Pakośławice	38	25	29	32	33	43	200
71	Polska Cerekiew	28	29	23	38	32	36	186
Łącznie województwo		8797	9257	9311	9558	9749	9818	56 490

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z gmin.

Na podstawie danych przekazanych przez gminy w województwie opolskim w ciągu ostatnich 3 lat liczba dzieci w wieku przedszkolnym nieznacznie wzrosła (w skali całego województwa wzrost o 1% w stosunku do 2013 roku). Jednocześnie zauważyć można bardzo zróżnicowany wskaźnik zmian liczby dzieci w podziale na poszczególne gminy. Wzrost liczby dzieci odnotowano wśród 38 gmin, wśród 29 gmin odnotowano spadek, w zakresie pozostałych gmin liczba dzieci nie uległa zmianie. Największy wzrost liczby dzieci (powyżej 10%) odnotowano w gminach: Dobrzeń Wielki (najwyższy wzrost ok. 16%), Murów, Jemielnica oraz Izbicko. Największą procentową zmianę in minus (5%) w latach 2013–2015 zaobserwowano w gminach Zębowice, Kędzierzyn-Koźle, Branice, Polska Cerekiew, Wołczyn, Pokój, Prudnik, oraz w szczególności w gminie Skarbimierz (gdzie liczba dzieci zmieniła się o blisko 20%). Rozbieżność pomiędzy gminą o najwyższej zmianie in plus liczby dzieci a gminą o najniższej zmianie jest znaczna.

Ośrodki wychowania przedszkolnego

Według danych pozyskanych z gmin województwa opolskiego w ciągu ostatnich 3 lat liczba instytucji wychowania przedszkolnego zmieniała się. W roku szkolnym 2015/2016 funkcjonowało 500 ośrodków wychowania przedszkolnego w stosunku do 498 tych placówek w roku szkolnym 2013/2014 oraz wobec chwilowego wzrostu w 2014/2015 tj. 507 instytucji. Na terenie każdej z 71 gmin w województwie opolskim funkcjonowała przynajmniej jedna placówka zapewniająca opiekę przedszkolną. Największa liczba OWP występuje w Opolu (47 ośrodków) i również w tej gminie w ciągu ostatnich trzech lat powstało najwięcej tych instytucji (3 nowe ośrodki). Najmniej jednostek (po 1 OWP w gminie) funkcjonuje w gminach: Baborów, Strzeleczy, Świerczów, Tułowice, Ujazd i Zębowice. W latach szkolnych 2013/2014–2015/2016 największy

spadek OWP odnotowano w gminie Wołczyn (z 8 do 6 ośrodków). Łącznie spadek liczby ośrodków wychowania przedszkolnego dotyczył 9 gmin, wzrost – 8 jednostek⁴⁴ (szczegółowe dane w podziale na gminy prezentowane są w tabeli).

Tabela 5. Liczba OWP w województwie opolskim w podziale na lata szkolne 2013/2014, 2014/2015 i 2015/2016 – ujęcie gminne

Lp.	Nazwa gminy	Liczba OWP w roku szkolnym 2013/2014	Liczba OWP w roku szkolnym 2014/2015	Liczba OWP w roku szkolnym 2015/2016	Zmiana liczby OWP w latach szkolnych 2013/2014 i 2015/2016
1	Opole	44	48	47	3
2	Kędzierzyn-Koźle	23	23	23	0
3	Nysa	19	19	20	1
4	Brzeg	11	13	13	2
5	Głucholazy	13	13	13	0
6	Prudnik	11	13	13	2
7	Krapkowice	12	12	12	0
8	Namysłów	13	13	12	-1
9	Głogówek	11	11	11	0
10	Olesno	11	11	11	0
11	Paczków	11	11	11	0
12	Głubczyce	10	10	10	0
13	Grodków	10	10	10	0
14	Kluczbork	11	10	10	-1
15	Ozimek	10	10	10	0
16	Strzelce Opolskie	10	10	10	0
17	Otmuchów	9	9	9	0
18	Dobrodzień	8	8	8	0
19	Dobrzeń Wielki	8	8	8	0
20	Gorzów Śląski	9	9	8	-1
21	Praszka	8	8	8	0
22	Zdzieszowice	8	8	8	0
23	Dąbrowa	7	7	7	0
24	Kietrz	7	7	7	0
25	Leśnica*	7	7	7	0
26	Łubniany	6	7	7	1
27	Prószków	7	7	7	0
28	Reńska Wieś	7	7	7	0
29	Tarnów Opolski	7	7	7	0
30	Turawa	7	7	7	0
31	Chrzastowice	6	6	6	0
32	Gogolin	6	6	6	0
33	Komprachcice	6	6	6	0
34	Korfantów	6	6	6	0
35	Lasowice Wielkie	6	6	6	0
36	Łambinowice	6	6	6	0
37	Niemodlin	7	7	6	-1
38	Olszanka	6	6	6	0
39	Pawłowiczki	6	6	6	0
40	Radłów	6	6	6	0
41	Skarbimierz	7	7	6	-1
42	Walce	6	6	6	0
43	Wołczyn	8	7	6	-2
44	Byczyna	4	5	5	1
45	Lewin Brzeski	5	5	5	0

⁴⁴ Realizacja niniejszej analizy wyłącznie pod kątem danych ilościowych, bez jednoczesnego uwzględnienia badań jakościowych, uniemożliwia wnioskowanie w pełnym zakresie, w tym pogłębienie kwestii związanych z przyczynami zmian np. pod kątem ilości funkcjonujących w regionie OWP.

Lp.	Nazwa gminy	Liczba OWP w roku szkolnym 2013/2014	Liczba OWP w roku szkolnym 2014/2015	Liczba OWP w roku szkolnym 2015/2016	Zmiana liczby OWP w latach szkolnych 2013/2014 i 2015/2016
46	Lubsza	4	5	5	1
47	Rudniki	5	5	5	0
48	Branice	4	4	4	0
49	Kamiennik	4	4	4	0
50	Kolonowskie	4	4	4	0
51	Lubrza	4	4	4	0
52	Skoroszyce	4	4	4	0
53	Wilków	4	4	4	0
54	Zawadzkie	4	4	4	0
55	Biała	4	4	3	-1
56	Izbicko	4	4	3	-1
57	Jemielnica	3	3	3	0
58	Pakosławice	2	2	3	1
59	Popielów	3	3	3	0
60	Bierawa	2	2	2	0
61	Cisek	2	2	2	0
62	Domaszowice	2	2	2	0
63	Murów	3	3	2	-1
64	Pokój	2	2	2	0
65	Polska Cerekiew	2	2	2	0
66	Baborów	1	1	1	0
67	Strzeleczy	1	1	1	0
68	Świerczów	1	1	1	0
69	Tułowice	1	1	1	0
70	Ujazd	1	1	1	0
71	Zębowice	1	1	1	0
Województwo opolskie		498	507	500	2

*w gminie Leśnica liczba OWP: 3 przedszkola wraz z 4 oddziałami zamiejscowymi

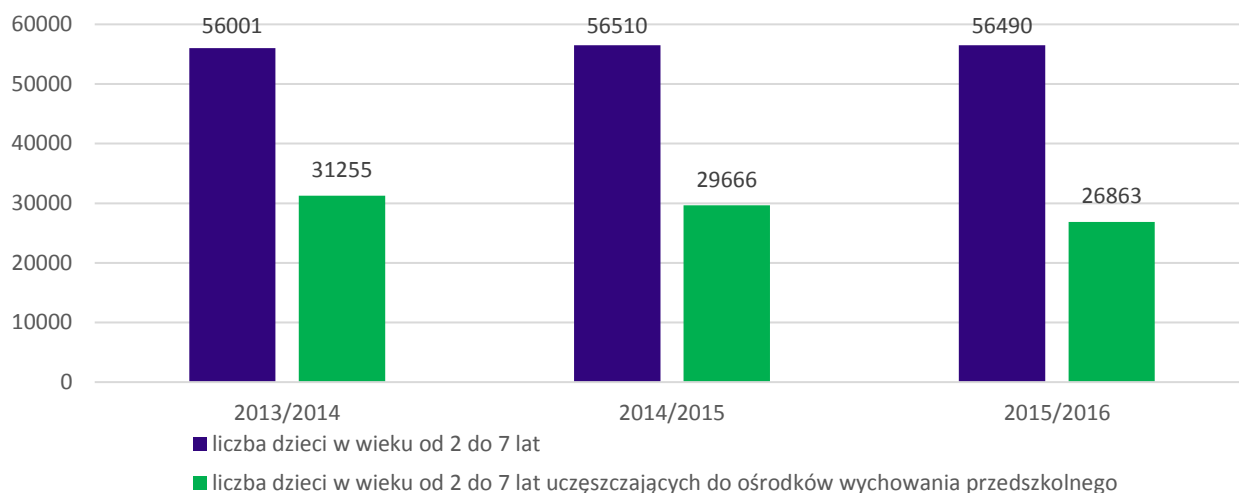
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z gmin.

Wychowanie przedszkolne może być realizowane w zróżnicowanych formach, wśród których wyróżnić można: przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne. Według najbardziej aktualnych danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku szkolnym 2014/2015 w województwie opolskim funkcjonowało: 359 przedszkoli, 18 punktów przedszkolnych oraz 98 oddziałów przedszkolnych.

Dostęp do wychowania przedszkolnego – liczba dzieci uczęszczających do OWP

Na przestrzeni lat szkolnych 2013/2014 do 2015/2016 można zaobserwować spadek liczby dzieci w wieku od 2 do 7 lat uczęszczających do ośrodków wychowania przedszkolnego. Od roku szkolnego 2013/2014 liczba dzieci zmniejszyła się o ok. 14% i wyniosła w roku szkolnym 2015/2016 ponad 26 tys. dzieci (dane w tym zakresie prezentuje wykres 3).

Wykres 3. Liczba dzieci w wieku od 2 do 7 lat uczęszczających do ośrodków wychowania przedszkolnego w latach szkolnych 2013/2014 – 2015/2016 w stosunku do ogólnej liczby dzieci w wieku przedszkolnym w województwie opolskim w okresie 2013 – 2015 (w osobach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z gmin.

Liczba dzieci korzystających w województwie opolskim z wychowania przedszkolnego w ostatnich trzech latach systematycznie spada, mimo pewnego wzrostu liczby dzieci w tym okresie (o czym mowa wyżej). Spadek ten wynikał w dużym stopniu ze stopniowego obejmowania większej liczby dzieci 6-letnich obowiązkiem szkolnym.

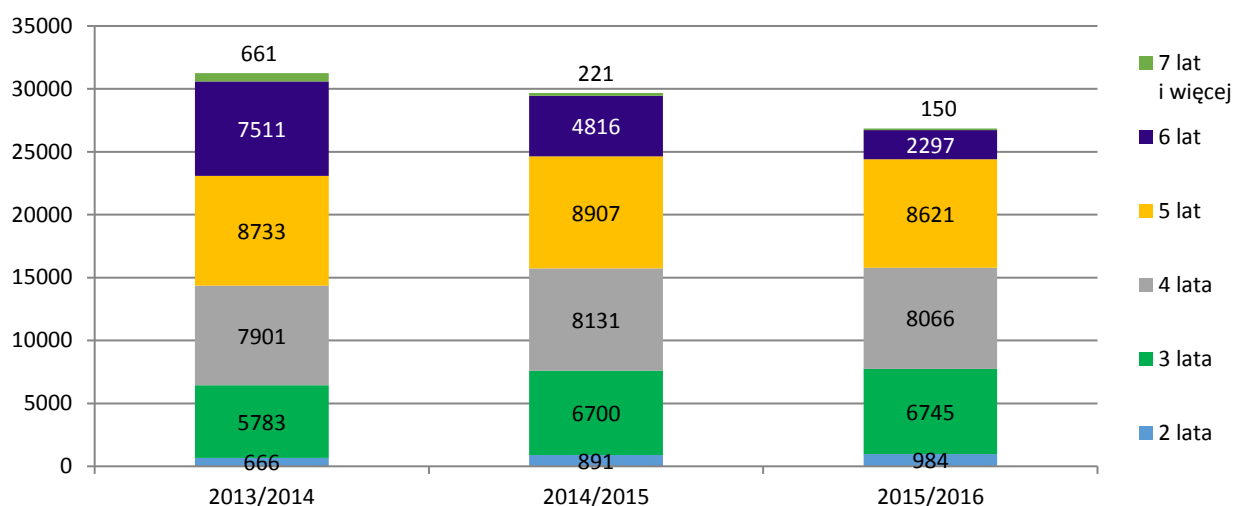
W roku szkolnym 2015/2016 liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym kształtowała się na poziomie około 26,9 tys. wobec 31,3 tys. w roku szkolnym 2013/2014 (spadek o około 14,1%). Szczegółowe dane w tym zakresie prezentują poniższe zestawienia.

W bieżącym roku szkolnym w strukturze wszystkich dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego zdecydowanie największy udział tj. 32,1% stanowiła grupa 5-latków (8 621 dzieci), 30% grupa 4-latków (8 066 dzieci), 25,1% grupa 3-latków (6 745). Mniejszy udział w grupie wszystkich dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym dotyczył dzieci w wieku 6 lat (2 297 dzieci tj. 8,6%), 2 lat (984 dzieci tj. 3,7%) oraz w wieku 7 lat i więcej (150 dzieci tj. 0,6%).

W zakresie udziału dzieci (wg poszczególnych roczników) korzystających z placówek wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2013/2014 wyraźnie widać ujemną zmianę w stosunku do udziału dzieci uczestniczących w edukacji przedszkolnej w grupie dzieci 6-letnich z 24% w roku szkolnym 2013/2014 na 8,6% w roku szkolnym 2015/2016 oraz dzieci 7-letnich z 2,1% w roku szkolnym 2013/2014 na 0,6% w roku szkolnym 2015/2016. Wzrosła z kolei liczba dzieci w wieku 2 lat z 2,1 % w roku szkolnym 2013/2014 do 3,7% w roku szkolnym 2015/2016. Sytuacja ta może wynikać z objęcia obowiązkiem rozpoczęcia edukacji szkolnej 6-latków (w roku szkolnym 2015/2016). Należy spodziewać się, że w związku z wejściem w życie zaktualizowanej ustawy o systemie oświaty we wrześniu 2016 roku, w tym zniesienia obowiązku edukacji szkolnej dla 6-latków i możliwością wyboru przez rodziców momentu rozpoczęcia edukacji szkolnej dzieci, liczba 6-latków uczęszczających do przedszkoli będzie wzrastać. Wydłuży się tym samym pobyt dziecka w przedszkolu i przemieści granica czasowa opuszczenia instytucji edukacji przedszkolnej o kolejny rok szkolny.

Przedstawione na wykresie 4 dane wynikają w szczególności z uwarunkowań demograficznych regionu oraz zmian w zakresie ustawy o systemie oświaty (m.in. wprowadzenia obowiązku szkolnego dla 6-latków w roku szkolnym 2015/2016, z którego to zapisu zrezygnowano począwszy od roku szkolnego 2016/2017). Dane przedstawione na wykresie 4 i w tabeli 6 obrazujące liczbę dzieci 6-letnich uczestniczących w edukacji przedszkolnej oraz udział tych dzieci w grupie dzieci 2-7 letnich uczęszczających do przedszkoli należy analizować z uwzględnieniem uwarunkowań demograficznych regionu oraz zmian w zakresie ustawy o systemie oświaty (tj. wprowadzenia obowiązku szkolnego dla 6-latków w roku szkolnym 2015/2016 i zniesienia tego obowiązku w roku szkolnym 2016/2017).

Wykres 4. Liczba dzieci uczęszczających do ośrodków wychowania przedszkolnego w województwie opolskim w latach szkolnych 2013/2014, 2014/2015, 2015/2016 według wieku dzieci (w osobach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z gmin.

Tabela 6. Udział dzieci uczęszczających do ośrodków wychowania przedszkolnego w województwie opolskim w latach szkolnych 2013/2014, 2014/2015, 2015/2016 według wieku dzieci (w liczbach, %)

Wiek dzieci	Udział dzieci w roku szkolnym 2013/2014		Udział dzieci w roku szkolnym 2014/2015		Udział dzieci w roku szkolnym 2015/2016	
	liczbowy	procentowy	liczbowy	procentowy	liczbowy	procentowy
2 lata	666	2,1	891	3,0	984	3,7
3 lata	5 783	18,5	6 700	22,6	6 745	25,1
4 lata	7 901	25,3	8 131	27,4	8 066	30,0
5 lat	8 733	27,9	8 907	30,0	8 621	32,1
6 lat	7 511	24,0	4 816	16,2	2 297	8,6
7 lat i więcej	661	2,1	221	0,7	150	0,6
suma	31 255	100	29 666	100	26 863	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z gmin.

Z uwagi na powyższe zmiany w prawie udział grupy 6-latków w grupie wszystkich dzieci uczęszczających do OWP w roku szkolnym 2016/2017 może ulec zwiększeniu. Potwierdzeniem przedmiotowego wniosku są także wstępne wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród gmin województwa opolskiego, które miały na celu zdiagnozowanie zaistniałych lub mogących się pojawić w przyszłości po stronie JST problemów organizacyjnych, finansowych, kadrowych lub innych, wynikających z wejścia w życie z dniem 1 września 2016 roku ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw⁴⁵.

Uogólniając wstępne dane otrzymane, w ramach ww. badania ankietowego, ze strony 29 gmin (ok. 41% JST), odnośnie zapotrzebowania na miejsca w OWP dla dzieci, które w roku kalendarzowym 2016 ukończą 6 lat i będą kontynuować naukę w placówce wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2016/2017, oszacowano iż wszystkie gminy województwa opolskiego w analizowanym roku szkolnym będą potrzebowały zabezpieczyć miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego dla tej grupy dzieci – średnio na poziomie 75% liczby dzieci 6-letnich⁴⁶.

⁴⁵ Wyniki ankiety opracowane zostaną do końca III kwartału 2016 roku.

⁴⁶ W ramach przeprowadzonej ankiety 29 gmin zgłosiło w roku szkolnym 2016/2017 zapotrzebowanie na miejsca dla 3147 6-latków w stosunku do prognozowanej populacji tej grupy dzieci w 2016 roku (4169 dzieci 6-letnich). Wielkości zgłaszanego zapotrzebowania oscylowały od 26% do 110%. Pozostałe gminy nie określiły przedmiotowego zapotrzebowania. Prace w zakresie uzupełnienia zwrotności niniejszych ankiet ze strony JST trwać będą do końca II kwartału 2016 r.

Przyjmując powyższe oszacowano, że stopień wykorzystania miejsc w OWP przez dzieci 6-letnie może wzrosnąć w województwie opolskim o 16,6 pp. (do poziomu 23,8%) w stosunku do stopnia wykorzystania miejsc w OWP przez te dzieci w roku szkolnym 2015/2016 (7,2%). Tym samym istnieje potencjalne zagrożenie, że dla części dzieci 6-letnich nie rozpoczynających edukacji szkolnej w roku szkolnym 2016/2017 może zabraknąć miejsc w OWP.

Tabela 7. Prognoza w zakresie zapotrzebowania na liczbę miejsc dla 6-latków w roku szkolnym 2016/2017 w stosunku do roku 2015/2016 w województwie opolskim (w liczbach, %)

Zakres czasowy	Liczba dzieci 6-letnich w województwie opolskim	Liczba dzieci 6-letnich w OWP	Udział dzieci 6-letnich w edukacji przedszkolnej	Liczba miejsc w OWP	Stopień wykorzystania miejsc przez 6-latków
2015/2016 (wielkości rzeczywiste)	10 086	2 297	22,8%	32 144	7,2%
2016/2017 (wielkości prognozowane)	9 640	7 230	75,0%*	30 438	23,8%*
Prognozowana zmiana w roku 2016/2017	-446	4 933	52,2 pp.	-1 706	16,6 pp.

* Szacunkowy udział dzieci 6-letnich w edukacji przedszkolnej / stopień wykorzystania miejsc przez 6-latków wyliczony na podstawie danych otrzymanych z badania ankietowego przeprowadzonego wśród 29 gmin województwa opolskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z gmin.

W roku szkolnym 2015/2016 w województwie opolskim wychowaniem przedszkolnym objętych było 47,6% dzieci w przedziale wieku 2–7 lat, w tym 68,3% dzieci z grupy wiekowej 3–6 lat (tabela 8).

Wyższy odsetek dzieci (w grupie dzieci 2–7 letnich) objętych opieką w OWP niż średnia wojewódzka zanotowało 25 spośród 71 gmin Opolszczyzny. Szczególnie wysokimi odsetkami liczby dzieci (powyżej 60%) objętych wychowaniem przedszkolnym charakteryzowały się gminy Chrzastowice i Pakosławice. Powyżej 50% gminy: Głogówek, Skarbimierz, Kędzierzyn – Koźle, Opole, Kluczbork, Branice, Prudnik, Dobrzeń Wielki, Bierawa, Turawa, Zawadzkie, Niemodlin i Tarnów Opolski. Najmniejsze odsetki dzieci objętych opieką przedszkolną (poniżej 40%) dotyczyły gmin: Wilków, Baborów, Biała, Domaszowice, Reńska Wieś, Pokój, Kolonowskie, Radłów, Lasowice Wielkie, Wołczyn i Zębówice. Z kolei największą liczbę dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym odnotowano w Opolu, Kędzierzynie-Koźlu, Nysie i Brzegu.

Tabela 8. Odsetek dzieci w wieku 3–6⁴⁷ / 2–7 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w OWP w roku szkolnym 2015/2016 – ujęcie gminne (wg stanu na 31.12.2015, w latach, w osobach)

Lp.	Gmina	Liczba dzieci w województwie opolskim w 2015 roku w podziale na wiek dzieci		Liczba dzieci uczęszczających do OWP w roku szkolnym 2015/2016 w podziale na wiek dzieci		% dzieci uczęszczających do OWP w roku szkolnym 2015/2016 w podziale na wiek dzieci	
		3–6 lat	2–7 lat	3–6 lat	2–7 lat	3–6 lat	2–7 lat
1	Chrzastowice	264	370	221	231	83,7	62,4
2	Pakosławice	119	200	106	122	89,1	61,0
3	Głogówek	552	783	421	438	76,3	55,9
4	Skarbimierz	287	476	237	264	82,6	55,5
5	Kędzierzyn-Koźle	1 977	3 027	1 619	1 619	81,9	53,5
6	Opole	4 679	6 894	3 571	3 637	76,3	52,8
7	Kluczbork	1 295	1 900	941	998	72,7	52,5
8	Branice	199	311	145	163	72,9	52,4
9	Prudnik	980	1 482	758	770	77,3	52,0
10	Dobrzeń Wielki	598	986	490	510	81,9	51,7
11	Bierawa	265	392	202	202	76,2	51,5
12	Turawa	369	537	275	275	74,5	51,2

⁴⁷ Znaczna część dzieci 6-letnich w roku szkolnym 2015/2016 rozpoczęło edukację szkolną zgodnie z ustawą o systemie oświaty.

Lp.	Gmina	Liczba dzieci w województwie opolskim w 2015 roku w podziale na wiek dzieci		Liczba dzieci uczęszczających do OWP w roku szkolnym 2015/2016 w podziale na wiek dzieci		% dzieci uczęszczających do OWP w roku szkolnym 2015/2016 w podziale na wiek dzieci	
		3–6 lat	2–7 lat	3–6 lat	2–7 lat	3–6 lat	2–7 lat
13	Zawadzkie	372	536	257	273	69,1	50,9
14	Niemodlin	527	803	381	407	72,3	50,7
15	Tarnów Opolski	381	538	265	270	69,6	50,2
16	Zdzieszowice	600	914	416	454	69,3	49,7
17	Brzeg	1 473	2 214	1 062	1 094	72,1	49,4
18	Walce	197	284	136	140	69,0	49,3
19	Głubczyce	885	1 317	598	648	67,6	49,2
20	Pawłowiczki	293	409	195	201	66,6	49,1
21	Praszka	596	856	393	417	65,9	48,7
22	Namysłów	1 131	1 682	774	813	68,4	48,3
23	Strzelce Opolskie	1 151	1 718	805	828	69,9	48,2
24	Paczków	530	753	342	361	64,5	47,9
25	Polska Cerekiew	122	186	85	89	69,7	47,8
26	Jemielnica	300	440	202	209	67,3	47,5
27	Nysa	2 126	3 080	1 421	1 462	66,8	47,5
28	Krapkowice	899	1 344	595	634	66,2	47,2
29	Lubrza	184	263	111	123	60,3	46,8
30	Otmuchów	544	781	353	363	64,9	46,5
31	Ozimek	702	1 025	452	476	64,4	46,4
32	Olesno	651	972	432	451	66,4	46,4
33	Łubniany	380	544	241	252	63,4	46,3
34	Korfantów	377	536	233	247	61,8	46,1
35	Popielów	280	438	184	199	65,7	45,4
36	Strzeleczy	259	393	176	177	68,0	45,0
37	Kietrz	426	640	260	287	61,0	44,8
38	Tułowice	211	309	137	138	64,9	44,7
39	Ujazd	276	430	184	190	66,7	44,2
40	Cisek	206	313	131	138	63,6	44,1
41	Prószków	369	551	233	242	63,1	43,9
42	Dąbrowa	379	576	241	251	63,6	43,6
43	Gogolin	490	721	303	312	61,8	43,3
44	Murów	204	285	119	123	58,3	43,2
45	Rudniki	306	491	200	211	65,4	43,0
46	Lewin Brzeski	536	822	335	353	62,5	42,9
47	Łambinowice	334	475	192	202	57,5	42,5
48	Grodków	920	1 334	554	560	60,2	42,0
49	Skoroszyce	235	375	153	157	65,1	41,9
50	Byczyna	389	567	229	237	58,9	41,8
51	Gorzów Śląski	289	436	174	180	60,2	41,3
52	Lubsza	418	629	241	259	57,7	41,2
53	Leśnica	286	435	164	179	57,3	41,1
54	Komprachcice	370	550	216	225	58,4	40,9
55	Olszanka	238	357	143	146	60,1	40,9
56	Izbicko	223	328	126	134	56,5	40,9
57	Świerczów	136	213	82	87	60,3	40,8
58	Głuchołazy	892	1 303	511	528	57,3	40,5
59	Dobrodzień	316	493	189	198	59,8	40,2
60	Kamiennik	140	217	81	87	57,9	40,1
61	Zębowice	120	219	79	87	65,8	39,7
62	Wółczyn	483	706	274	280	56,7	39,7

Lp.	Gmina	Liczba dzieci w województwie opolskim w 2015 roku w podziale na wiek dzieci		Liczba dzieci uczęszczających do OWP w roku szkolnym 2015/2016 w podziale na wiek dzieci		% dzieci uczęszczających do OWP w roku szkolnym 2015/2016 w podziale na wiek dzieci	
		3–6 lat	2–7 lat	3–6 lat	2–7 lat	3–6 lat	2–7 lat
63	Lasowice Wielkie	237	335	132	132	55,7	39,4
64	Radłów	202	300	116	118	57,4	39,3
65	Kolonowskie	212	318	123	125	58,0	39,3
66	Pokój	217	319	121	125	55,8	39,2
67	Reńska Wieś	282	423	165	165	58,5	39,0
68	Domaszowice	153	222	85	86	55,6	38,7
69	Biała	392	778	282	291	71,9	37,4
70	Baborów	224	331	109	113	48,7	34,1
71	Wilków	220	305	100	100	45,5	32,8
Województwo Opolskie		37 875	56 490	25 879	26 863	68,3	47,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z gmin.

Zgodnie z najbardziej aktualnymi analizami prowadzonymi przez Główny Urząd Statystyczny w zakresie wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2014/2015 w województwie opolskim wychowaniem przedszkolnym zostało objętych 29 639 dzieci. Jest to ogólna liczba dzieci uczęszczających do poszczególnych ośrodków wychowania przedszkolnego. Prawie 89% dzieci uczęszczało do przedszkoli, niecałe 10% do oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych, a jedynie 1% do punktów przedszkolnych. Największą grupę wśród wszystkich uczęszczających stanowiły 5-latki oraz 4-latki. Tendencję tą, dotyczącą liczebności poszczególnych roczników można zauważyć we wszystkich województwach w kraju. Najmniej liczną grupę w przedszkolach stanowiły dzieci w wieku 7 lat i powyżej. W województwie opolskim dzieci te stanowiły jedynie 0,4% wszystkich dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym.

Tabela 9. Liczba dzieci w wieku 2–7 lat uczęszczających do poszczególnych form wychowania przedszkolnego w województwie opolskim w roku szkolnym 2014/2015 - według roku urodzenia

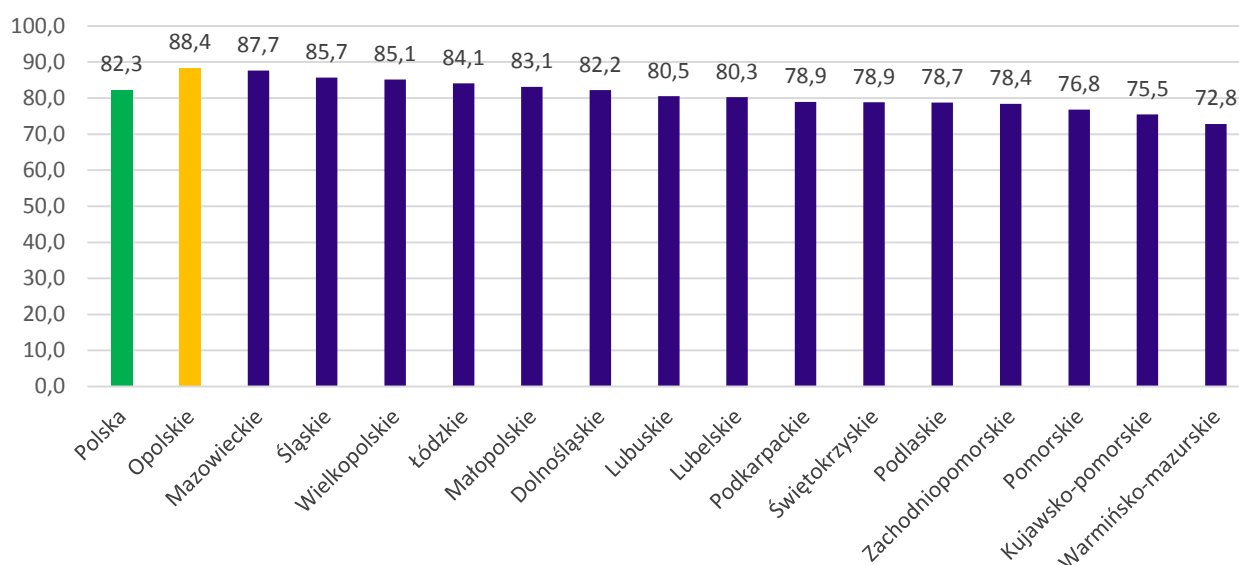
Placówki wychowania przedszkolnego	Łączna liczba dzieci	Liczba dzieci uczęszczających do OWP					
		2 lata	3 lata	4 lata	5 lat	6 lat	7 lat i więcej
		rok urodzenia 2012	rok urodzenia 2011	rok urodzenia 2010	rok urodzenia 2009	rok urodzenia 2008	rok urodzenia 2007 i wcześniej
przedszkola	26 299	687	6117	7340	7922	4122	111
punkty przedszkolne	440	31	113	123	130	43	-
oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych	2 900	79	517	740	925	625	14
ogółem	29 639	797	6747	8203	8977	4790	125

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując odsetek dzieci w wieku od 3 do 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym⁴⁸ w 2014 roku według województw można zauważyć, że w województwie opolskim wskaźnik ten osiąga najwyższą wartość (88,4% względem średniej dla kraju na poziomie 82,3%). Dane według województw prezentuje wykres 5.

⁴⁸ W roku szkolnym 2014/15 do obliczenia relacji w grupie wieku 3-6 lat odpowiadającej wychowaniu przedszkolnemu przyjęto za podstawę (mianownik) połowę ludności dla wieku 6 lat według stanu na dzień 31 XII 2014 roku (dla dzieci urodzonych w I połowie 2008 roku został nałożony obowiązek szkolny).

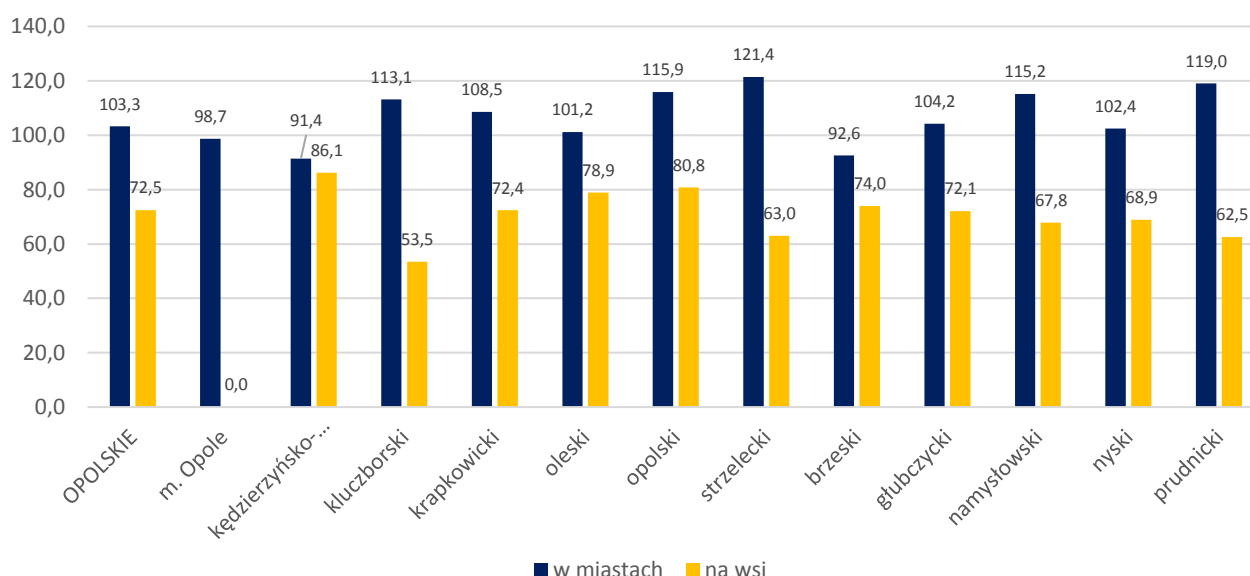
Wykres 5. Odsetek dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2014 roku w Polsce według województw (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Województwo opolskie, na tle kraju, charakteryzuje się wysokim udziałem dzieci w wieku 3-6 lat objętych opieką przedszkolną. W układzie wewnątrzregionalnym udział ten jest zróżnicowany (wykres 6). Należy mieć na uwadze, że zróżnicowanie w układzie miasto/wieś może wynikać z faktu, iż do przedszkoli zlokalizowanych w miastach części powiatów uczęszczają również dzieci z terenów wiejskich.

Wykres 6. Odsetek dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2014 roku – ujęcie powiatowe (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując przedmiotowy wskaźnik w ujęciu kilkuletnim (2007-2014, tj. w okresie wdrażania Poddziałania 9.1.1 PO KL) można zauważyć stopniowy wzrost udziału dzieci w wieku 3-6 lat uczęszczających do ośrodków wychowania przedszkolnego zlokalizowanych w miastach (z 85,3% w 2007 roku do 103,3% w 2014 roku) i na wsiach (z 62,3% w 2007 roku do 72,5 % w 2014 roku) województwa opolskiego.

Tabela 10. Odsetek dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2007–2014 w województwie opolskim (w %)

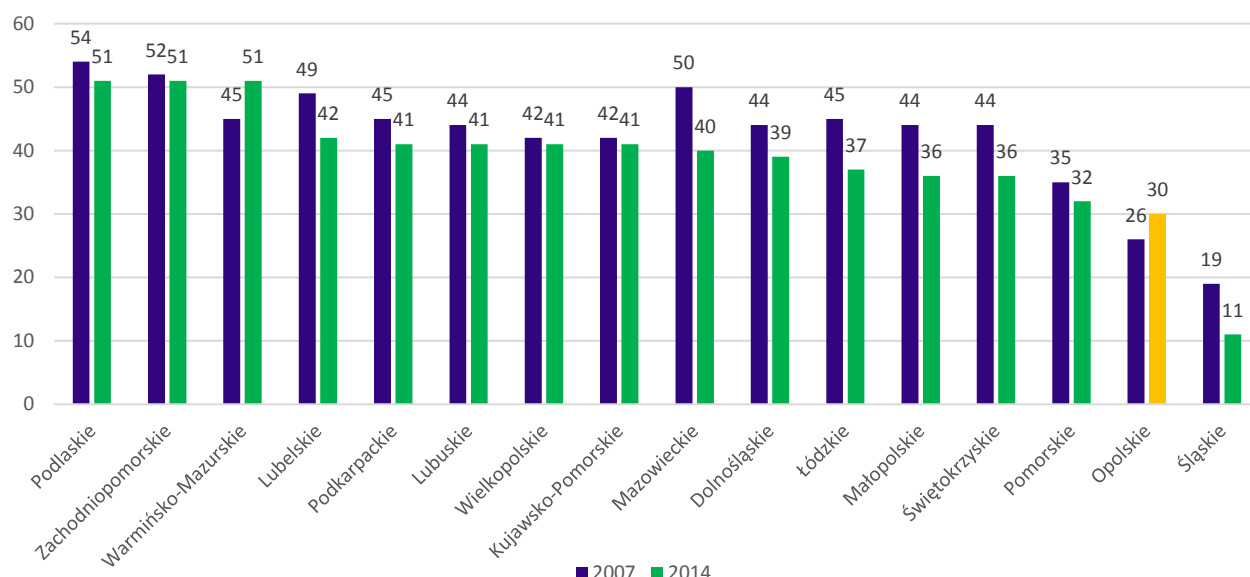
Obszar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
miasto	85,3	89,6	92,6	90,8	90,1	90,8	93,8	103,3
wieś	62,3	65,4	67,2	65,7	66,9	66,6	68	72,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ujęciu powiatowym w szczególności zaobserwować to można w powiecie prudnickim z 86% w roku 2007 na 119% w roku 2014 (w mieście) oraz z 59,3% na 62,5% na obszarach wiejskich. Ta sama sytuacja dotyczy powiatów kluczborskiego, strzeleckiego oraz krapkowickiego.

Wyniki badania zrealizowanego na poziomie krajowym dodatkowo wskazują na pogłębiającą się różnicę pomiędzy udziałem dzieci w edukacji przedszkolnej na wsi i w mieście od 2007 roku, m.in. w województwie warmińsko-mazurskim i opolskim (odpowiednio o 6 i 4 pkt. proc.).

Wykres 7. Różnica w upowszechnieniu edukacji przedszkolnej dzieci w wieku 3–6 lata na wsi i w mieście w województwie opolskim w roku 2007 i 2014 (pkt. proc)

Źródło: Analiza sytuacji województw w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2007–2014, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, marzec 2016 roku, s. 101.

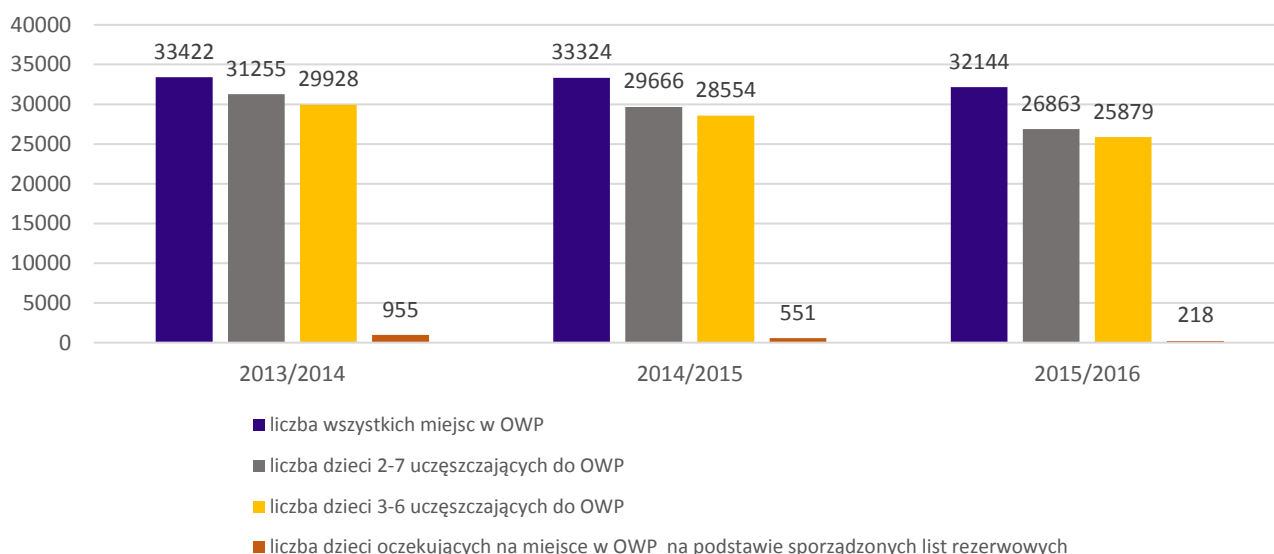
Popyt na miejsca wychowania przedszkolnego

W ostatnich 3 latach stopień wykorzystania dostępnych miejsc przez dzieci uczęszczające do ośrodków wychowania przedszkolnego w województwie opolskim zmniejszył się. W roku szkolnym 2013/2014 odsetek wykorzystanych miejsc wyniósł 93,5% wobec 89,0% w roku szkolnym 2014/2015 i 83,6% w roku szkolnym 2015/2016 (spadek wykorzystania miejsc w OWP o 9,9 pp. w stosunku do roku 2013/2014 i o 5,4 pp. w stosunku do roku 2014/2015).

W ostatnich latach maleje również liczba dzieci, które nie dostały się do placówek wychowania przedszkolnego pierwszego wyboru (tj. przedszkoli, do których rodzice/opiekunowie dzieci w wieku przedszkolnym chcą zapisać dziecko w pierwszej kolejności). W roku szkolnym 2013/2014 - 955 dzieci nie dostało się do „przedszkoli pierwszego wyboru”, natomiast w roku szkolnym 2015/2016 – miejsc tych zabrakło dla 218 dzieci. Analizując dane dotyczące stopnia wykorzystania miejsc w OWP i liczby dzieci, które nie dostały się do przedszkoli pierwszego wyboru należy mieć na uwadze fakt, że zgodnie z ustawą dzieci mają możliwość

wzięcia udziału w naborze uzupełniającym⁴⁹ do placówki pierwszego wyboru bądź skorzystania również z miejsc drugiego lub trzeciego wyboru (w innych placówkach przedszkolnych).

Wykres 8. Liczba oferowanych miejsc wychowania przedszkolnego w stosunku do liczby dzieci uczęszczających do OWP i oczekujących na miejsca w nich w województwie opolskim w latach szkolnych 2013/2014, 2014/2015, 2015/2016⁵⁰

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z gmin.

W ujęciu gminnym w roku szkolnym 2015/2016 wg stanu na 31.12.2015 roku większość gmin województwa dysponowała wolnymi miejscami w placówkach wychowania przedszkolnego (łącznie 5 281 wolnych miejsc na 32 144 dostępnych miejsc). Odsetki wykorzystanych miejsc w roku szkolnym 2015/2016 równe lub powyżej średniej dla województwa wynoszącej 83,6% odnotowało 27 gmin – z czego w stopniu całkowitym (100%) miejsca w placówkach wykorzystane zostały w 3 gminach (Kluczbork, Kolonowskie i Turawa). W najmniejszym stopniu miejsca te (na poziomie ok. 50%) zostały wykorzystane w 2 gminach: Strzeleczy i Polska Cerekiew. Największą liczbą miejsc dla dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego dysponowały gminy miejskie Opole, Nysa, Kędzierzyn-Koźle, Brzeg.

Jednocześnie dzieci, które nie dostały się do placówek wychowania przedszkolnego pierwszego wyboru w roku szkolnym 2015/2016 (tylko trafiły do innych OWP, o czym mowa była powyżej) odnotowano w przypadku 18 gmin województwa opolskiego. Największa liczba dzieci oczekujących na listach rezerwowych na miejsce pierwszego wyboru odnotowana została w gminach Opole (54), Dobrzeń Wielki (32), Kolonowskie (31), Strzelce Opolskie (31)⁵¹ oraz Krapkowice (18).

Analizując dane za poprzednie lata stwierdzono przypadki gmin, w których liczba dzieci uczęszczających do OWP przekraczała liczbę dostępnych miejsc w placówkach. Z wyjaśnień przedstawionych przez niektóre gminy wynika, że różnice pomiędzy liczbą dzieci uczęszczających do OWP, a liczbą miejsc były:

- uwarunkowane fluktuacją dzieci w roku szkolnym (jednak w ciągu roku szkolnego na dany dzień liczba dzieci uczęszczających do OWP nie przewyższała liczby dostępnych miejsc), bądź też

⁴⁹ Przykładowo w Opolu w roku szkolnym 2015/2016 do publicznych placówek pierwszego wyboru nie dostało się 54 dzieci, a rodzice tych dzieci nie zdecydowali się na udział w naborze uzupełniającym mimo wolnych miejsc po zakończeniu naboru na rok szkolny 2015/2016. W roku szkolnym 2013/2014 po zakończeniu naboru podstawowego i uzupełniającego pozostały 33 wolne miejsca na rok szkolny 2013/2014.

⁵⁰ Dane za lata 2013/2014 i 2014/2015 dotyczą całego roku szkolnego, dane za 2015/2016 rok szkolny zbierane są według stanu na 31.12.2015.

⁵¹ W przypadku Strzelce Opolskich podano łączną liczbę dzieci oczekujących na miejsca w placówkach pierwszego, drugiego i trzeciego wyboru.

- wynikały z indywidualnych decyzji dyrektorów placówek o przyjęciu dodatkowych dzieci pomimo wykorzystania limitu dostępnych miejsc (przykład gminy Komprachcice za lata szkolne 2013/2014 i 2014/2015).

Tabela 11. Odsetek wykorzystanych miejsc w OWP w roku szkolnym 2015/2016 obejmujący dzieci w wieku od 2 do 7 lat oraz zapotrzebowanie na miejsca w OWP (wg stanu na 31.12)

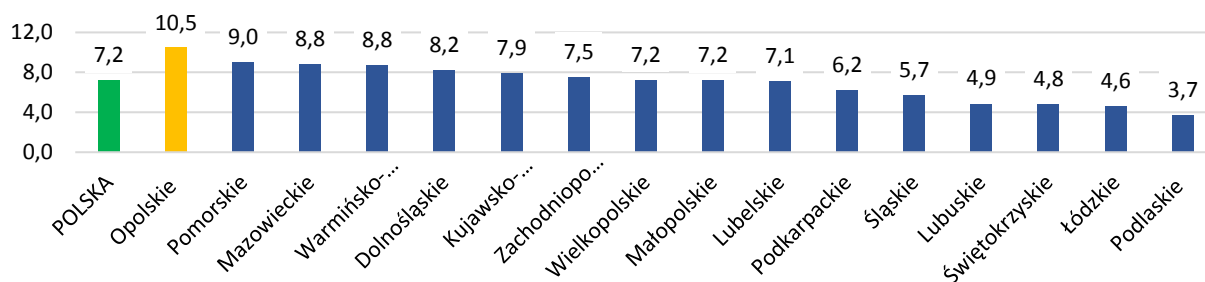
Lp.	Gmina	Liczba dzieci w gminie w 2015	Liczba miejsc w OWP w 2015/2016	Liczba dzieci uczęszczających do OWP w 2015/2016	% dzieci uczęszczających do OWP w 2015/2016	Liczba dzieci, które nie dostały się do OWP pierwszego wyboru w 2015/2016	% wykorzystanych miejsc 2015/2016
1	Kluczbork	1 900	998	998	52,5	0	100,0
2	Kolonowskie	318	125	125	39,3	31	100,0
3	Turawa	537	275	275	51,2	0	100,0
4	Chrzastowice	370	232	231	62,4	0	99,6
5	Tułowice	309	140	138	44,7	0	98,6
6	Baborów	331	117	113	34,1	1	96,6
7	Brzeg	2 214	1 140	1 094	49,4	b.d.	96,0
8	Dobrzeń Wielki	986	543	510	51,7	32	93,9
9	Kędzierzyn-Koźle	3 027	1 724	1 619	53,5	8	93,9
10	Opole	6 894	3 911	3 637	52,8	54	93,0
11	Zawadzkie	536	295	273	50,9	3	92,5
12	Komprachcice	550	244	225	40,9	0	92,2
13	Łambinowice	475	225	202	42,5	0	89,8
14	Jemielnica	440	237	209	47,5	2	88,2
15	Namysłów	1 682	922	813	48,3	0	88,2
16	Niemodlin	803	462	407	50,7	0	88,1
17	Prudnik	1 482	885	770	52,0	0	87,0
18	Świerczów	213	100	87	40,8	0	87,0
19	Zębowice	219	100	87	39,7	0	87,0
20	Cisek	313	160	138	44,1	0	86,3
21	Strzelce Opolskie	1 718	965	828	48,2	31	85,8
22	Krapkowice	1 344	740	634	47,2	18	85,7
23	Lewin Brzeski	822	415	353	42,9	1	85,1
24	Skoroszyce	375	185	157	41,9	0	84,9
25	Grodków	1 334	660	560	42,0	0	84,8
26	Olesno	972	533	451	46,4	3	84,6
27	Pakosławice	200	146	122	61,0	0	83,6
28	Nysa	3 080	1 750	1 462	47,5	0	83,5
29	Olszanka	357	175	146	40,9	0	83,4
30	Dąbrowa	576	301	251	43,6	0	83,4
31	Pokój	319	150	125	39,2	0	83,3
32	Zdzieszowice	914	550	454	49,7	0	82,5
33	Lubsza	629	314	259	41,2	0	82,5
34	Walce	284	170	140	49,3	5	82,4
35	Izbicko	328	163	134	40,9	0	82,2
36	Głogówek	783	537	438	55,9	0	81,6
37	Wołczyn	706	344	280	39,7	6	81,4
38	Tarnów Opolski	538	333	270	50,2	0	81,1
39	Gogolin	721	387	312	43,3	1	80,6
40	Ozimek	1 025	595	476	46,4	0	80,0
41	Prószków	551	308	242	43,9	0	78,6
42	Otmuchów	781	465	363	46,5	0	78,1
43	Kietrz	640	370	287	44,8	0	77,6
44	Popielów	438	257	199	45,4	0	77,4
45	Rudniki	491	275	211	43,0	0	76,7
46	Głubczyce	1 317	845	648	49,2	0	76,7

Lp.	Gmina	Liczba dzieci w gminie w 2015	Liczba miejsc w OWP w 2015/2016	Liczba dzieci uczęszczających do OWP w 2015/2016	% dzieci uczęszczających do OWP w 2015/2016	Liczba dzieci, które nie dostały się do OWP pierwszego wyboru w 2015/2016	% wykorzystanych miejsc 2015/2016
47	Ujazd	430	250	190	44,2	0	76,0
48	Praszka	856	550	417	48,7	0	75,8
49	Skarbimierz	476	349	264	55,5	0	75,6
50	Lubrza	263	165	123	46,8	0	74,5
51	Murów	285	165	123	43,2	0	74,5
52	Bierawa	392	273	202	51,5	0	74,0
53	Łubniany	544	343	252	46,3	3	73,5
54	Pawłowiczki	409	275	201	49,1	0	73,1
55	Biała	778	400	291	37,4	0	72,8
56	Lasowice Wielkie	335	186	132	39,4	7	71,0
57	Dobrodzień	493	283	198	40,2	0	70,0
58	Korfantów	536	359	247	46,1	0	68,8
59	Domaszowice	222	125	86	38,7	0	68,8
60	Reńska Wieś	423	240	165	39,0	7	68,8
61	Paczków	753	529	361	47,9	0	68,2
62	Głucholazy	1 303	792	528	40,5	0	66,7
63	Gorzów Śląski	436	270	180	41,3	0	66,7
64	Branice	311	245	163	52,4	0	66,5
65	Leśnica	435	270	179	41,1	0	66,3
66	Byczyna	567	360	237	41,8	0	65,8
67	Wilków	305	155	100	32,8	0	64,5
68	Kamiennik	217	136	87	40,1	0	64,0
69	Radłów	300	190	118	39,3	5	62,1
70	Strzeleczy	393	300	177	45,0	0	59,0
71	Polska Cerekiew	186	166	89	47,8	0	53,6
Województwo opolskie		56 490	32 144	26 863	47,6	218	83,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z gmin.

Według najbardziej aktualnych danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku szkolnym 2014/2015 w województwie opolskim łącznie dostępnych było 29 890 miejsc w ośrodkach wychowania przedszkolnego. Są to jednak dane niepełne uwzględniające wyłącznie przedszkola i punkty przedszkolne (brak danych dotyczących liczby miejsc w zakresie oddziałów przedszkolnych). Z uwagi na ograniczoną dostępność danych dotyczących poszczególnych form wychowania przedszkolnego w każdym z województw, jak również biorąc pod uwagę że najbardziej popularną formą wychowania przedszkolnego są przedszkola, poniżej przedstawiono dane dotyczące odsetka niewykorzystanych (wolnych) miejsc w ww. placówkach.

Wykres 9. Odsetek niewykorzystanych (wolnych)⁵² miejsc w przedszkolach w roku szkolnym 2014/2015- według województw (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁵² Wolne miejsca rozumiane jako różnica pomiędzy liczbą dostępnych miejsc w przedszkolach a liczbą dzieci do nich uczęszczających

Największy stopień wykorzystania miejsc w przedszkolach, rozumiany jako liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli w stosunku do liczby miejsc, odnotowano w województwach podlaskim (96,3%), łódzkim (95,4%) oraz świętokrzyskim (95,2%). Województwo opolskie (89,5%) jest na 16 miejscu w kraju (za pomorskim 91,0%) - przy średniej dla kraju na poziomie 92,8% - pod względem wykorzystania miejsc w przedszkolach.

Poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej, zgodnie z przywoływanymi wcześniej wynikami badań i analiz, w skali całego kraju wzrósł w ostatnich latach (głównie ze względu na realizację w perspektywie unijnej 2007-2013 Poddziałania 9.1.1 PO KL). Uwzględniając prognozy demograficzne, jak również wyniki ankiet zrealizowane dla potrzeb niniejszej analizy – wsparcie w ramach RPO WO 2014-2020 pod kątem tworzenia miejsc opieki może nie wymagać już tak dużych nakładów finansowych, choć nadal będzie w niektórych przypadkach istotny.

Niezbędne natomiast stać się mogą pozostałe działania planowane do realizacji w obszarze wychowania przedszkolnego w ramach Osi priorytetowej 9 RPO WO 2014-2020, wskazane we wcześniejszej części analizy (Rozdział III *Wychowanie przedszkolne w dokumentach strategicznych i badaniach*).

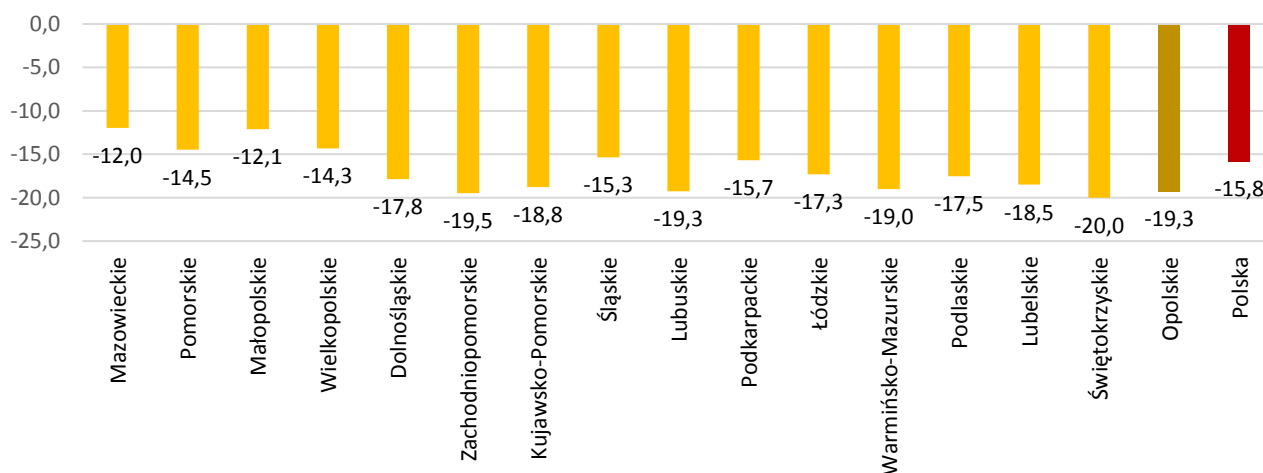
Ponadto wskazane być może będzie dalsze podejmowanie działań niwelujących społeczne i ekonomiczne bariery dostępu do edukacji przedszkolnej (np. prowadzenie kampanii informacyjnych mających na celu uświadomienie rodziców w zakresie korzyści płynących z wychowania przedszkolnego, dni otwarte placówek, organizacja imprez przez placówki), w tym szczególnie poszukiwanie środków na dofinansowanie miejsc dla dzieci rodziców najuboższych, itp.

Prognoza liczby dzieci w wieku przedszkolnym oraz prognoza zapotrzebowania na miejsca opieki w ośrodkach wychowania przedszkolnego w 2020 roku

Mając na względzie uwagi metodyczne wskazane we wcześniejszej części analizy, m.in. w zakresie prognozowania jednostek samorządu terytorialnego, niniejsza analiza uwzględnia także prognozy GUS realizowane w ujęciu powiatowym jako element pomocniczy w opracowaniu projektów w ramach Poddziałania 9.1.3 i 9.1.4 RPO WO 2014-2020.

Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego w 2020 roku w stosunku do 2013 roku, liczba dzieci w wieku 3–6 lat spadnie we wszystkich województwach, przy czym najwyższe zmiany ujemne (powyżej 19%, przy średniej dla kraju wynoszącej -15,8%) odnotowane zostaną w przypadku województw: świętokrzyskiego, zachodniopomorskiego, lubuskiego, opolskiego (-19,3%) i warmińsko-mazurskiego (porównaj wykres poniżej).

Wykres 10. Prognozowane zmiany stanów ludności województw w grupie wiekowej 3–6 lat w latach 2013 i 2020 (w %, 2013-100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Powyższe ma także swoje odzwierciedlenie w poszczególnych powiatach województwa opolskiego, gdzie w perspektywie do 2020 roku spadek liczby dzieci w wieku od 2 do 7 lat (w tym od 3–6 lat) odnotują wszystkie jego jednostki terytorialne. W 2020 roku, w obu kategoriach wiekowych, największe prognozowane spadki w stosunku do 2013 roku (powyżej 20%) przewidywane są w powiatach: nyskim, brzeskim, namysłowskim, głubczyckim. Natomiast najmniejszy spadek obserwowany będzie w powiecie strzeleckim (poniżej 3%).

Tabela 12. Liczby i prognozowane zmiany stanów liczby dzieci w województwie opolskim z grupy wiekowej 3–6 / 2–7 lat w latach 2013 i 2020 - ujęcie powiatowe (w liczbach, %)

Obszar	Liczba dzieci w 2013 roku		Liczba dzieci w 2020 roku		Zmiana dzieci 2013-2020			
	3–6 lat	2–7 lat	3–6 lat	2–7 lat	w wieku 3–6 lat		w wieku 2–7 lat	
					w liczbie	w %	w liczbie	w %
Opolskie	37 454	55 034	30255	45480	-7 199	-19,2	-9 554	-17,4
Powiat brzeski	4 140	5 967	2905	4361	-1 235	-29,8	-1 606	-26,9
Powiat głubczycki	1 806	2 624	1374	2058	-432	-23,9	-566	-21,6
Powiat namysłowski	1 856	2 696	1428	2143	-428	-23,1	-553	-20,5
Powiat nyski	5 245	7 652	3735	5630	-1 510	-28,8	-2 022	-26,4
Powiat prudnicki	2 101	3 166	1716	2578	-385	-18,3	-588	-18,6
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	3 452	5 077	2721	4092	-731	-21,2	-985	-19,4
Powiat kluczborski	2 409	3 579	2003	3008	-406	-16,9	-571	-16
Powiat krapkowicki	2 203	3 341	1988	2988	-215	-9,8	-353	-10,6
Powiat oleski	2 336	3 449	2119	3181	-217	-9,3	-268	-7,8
Powiat opolski	4 750	7 014	4124	6183	-626	-13,2	-831	-11,8
Powiat strzelecki	2 650	3 919	2582	3888	-68	-2,6	-31	-0,8
Powiat m. Opole	4 506	6 550	3560	5370	-946	-21	-1 180	-18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2013–2020 ujemne zmiany liczby dzieci będą kształtować się następująco: w przypadku grupy dzieci w wieku 3–6 lat zmiana będzie na poziomie 19,2% w stosunku do 2013 roku, natomiast jeśli chodzi o dzieci w grupie 2–7 lat zmiana ta wynosić będzie 17,4%. W kontekście dzieci w wieku 2–7 lat, największy spadek liczby dzieci obserwowany będzie u 4-latków (-23,2%), najmniejszy widoczny będzie w przypadku 7-latków (-8,8%). Łącznie ta grupa dzieci zmniejszy się o 9554 osoby w 2020 roku w stosunku do 2013 roku (55034 dzieci). Szczegóły w tym zakresie prezentuje poniższa tabela.

Tabela 13. Liczba dzieci i prognozowane zmiany stanów liczby dzieci dla województwa według roczników, z grupy wiekowej 3–6 / 2–7 lat w latach 2013 i 2020 w województwie opolskim (w liczbach, %)

Roczniki	Liczba dzieci w roku		Prognozowana zmiana dzieci	
	2013	2020	liczba	% (2013=100)
2	8837	7 253	-1 584	-17,9
3	9165	7330	-1 835	-20,0
4	9699	7452	-2 247	-23,2
5	9652	7628	-2 024	-21,0
6	8938	7845	-1 093	-12,2
7	8743	7972	-771	-8,8
Ogółem 3–6	37454	30255	-7 199	-19,2
Ogółem 2–7	55034	45 480	-9 554	-17,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przekazane przez gminy dane dotyczące prognozy zapotrzebowania na miejsca w OWP w roku szkolnym 2019/2020 oraz prognozy liczby dzieci w poszczególnych grupach wieku (3–6 lat, 3–7 lat, 6 lat, 7 lat) w roku

2019 i 2020⁵³ są jedynie szacunkami wynikającymi w większości z subiektywnych ocen jednostek samorządu terytorialnego wyliczonych na podstawie danych z ewidencji ludności oraz doświadczeń gmin w tym zakresie. W przypadku 8 gmin nie przekazano danych dotyczących prognozowanego zapotrzebowania na miejsca w OWP w roku szkolnym 2019/2020. W przypadku 7 gmin nie zostały wskazane dane dotyczące prognozowanej liczby dzieci w wieku od 3–6 lat w 2020 roku, pomimo że gminy te wskazały prognozowaną liczbę 6 i 7-latków.

Z danych prognostycznych przekazanych przez gminy wynika, że w województwie opolskim:

- w 2020 roku będzie 29 005 dzieci w wieku 3–6 lat, z czego 8 862 dzieci to 6-latki. W roku tym prognoza liczby dzieci w wieku 7 lat zakłada 8 890 dzieci. Jeśli chodzi o zmianę liczby dzieci w roku 2020 w stosunku do 2015 roku – obserwowany będzie spadek liczby dzieci w wieku 3–6 lat o 8 870 dzieci (łącznie w 54 gminach). Wzrost liczby dzieci odnotuje 10 gmin.
- w roku szkolnym 2019/2020 zapotrzebowanie na miejsca opieki w OWP będzie się kształtować na poziomie 28,2 tys.

Informacje w powyższym zakresie ujęte zostały w poniższych tabelach i na wykresie.

Tabela 14. Prognoza liczby dzieci w poszczególnych grupach wieku w roku 2020 – ujęcie gminne

Lp.	Gmina	prognoza liczby dzieci w wieku 3–7 lat	prognoza liczby dzieci w wieku 3–6 lat	prognoza liczby 6-latków	prognoza liczby 7-latków
1	Opole	5650	4500	1150	1150
2	Nysa	2124	1654	437	470
3	Kędzierzyn-Koźle	2094	1619	499	475
4	Strzelce Opolskie	1396	1105	253	291
5	Kluczbork	1387	1050	330	337
6	Prudnik	1166	950	239	216
7	Namysłów	1154	915	270	239
8	Krapkowice	1025	829	219	196
9	Grodków	895	703	166	192
10	Praszka	913	690	324	223
11	Głubczyce	886	683	179	203
12	Ozimek	820	676	178	144
13	Zdzieszowice	782	610	154	172
14	Olesno	762	596	173	166
15	Dobrzeń Wielki	724	588	146	136
16	Lewin Brzeski	601	471	118	130
17	Gogolin	590	470	141	120
18	Głogówek	565	456	111	109
19	Wołczyn	549	445	104	104
20	Otmuchów	520	415	100	105
21	Dąbrowa	488	378	93	110
22	Biała	469	374	100	95
23	Byczyna	453	362	92	91
24	Kietrz	442	350	95	92
25	Skarbimierz	413	335	80	78
26	Tarnów Opolski	415	322	77	93
27	Łubniany	389	310	82	79
28	Bierawa	352	296	73	56
29	Leśnica	358	294	75	64
30	Gorzów Śląski	347	280	67	67
31	Lubsza	359	271	80	88
32	Turawa	353	270	80	83
33	Popielów	335	260	60	75

⁵³ Rok 2019 był rokiem bazowym wykorzystanym do obliczenia stopnia zabezpieczenia miejsc w OWP w roku szkolnym 2019/2020. Natomiast rok 2020 dotyczy prognozowanej liczby dzieci.

Lp.	Gmina	prognoza liczby dzieci w wieku 3–7 lat	prognoza liczby dzieci w wieku 3–6 lat	prognoza liczby 6-latków	prognoza liczby 7-latków
34	Reńska Wieś	334	260	76	74
35	Jemielnica	315	250	77	65
36	Korfantów	339	250	70	89
37	Strzeleczy	325	250	61	75
38	Łambinowice	306	240	55	66
39	Branice	292	236	56	56
40	Skoroszyce	295	234	57	61
41	Baborów	288	230	53	58
42	Olszanka	270	228	50	42
43	Radłów	270	227	46	43
44	Kolonowskie	281	225	63	56
45	Ujazd	304	220	62	84
46	Walce	259	210	56	49
47	Cisek	248	200	49	48
48	Tułowice	247	198	51	49
49	Wilków	249	198	33	51
50	Murów	240	180	40	60
51	Lubrza	191	160	54	31
52	Lasowice Wielkie	217	159	58	58
53	Pokój	202	155	37	47
54	Pawłowiczki	199	150	69	49
55	Rudniki	227	139	63	88
56	Świerczów	155	124	30	31
57	Domaszowice	150	120	30	30
58	Pakosławice	141	103	28	38
59	Chrzastowice	166	102	51	64
60	Izbicko	156	101	53	55
61	Polska Cerekiew	119	91	30	28
62	Paczków	106	87	22	19
63	Kamiennik	106	79	23	27
64	Zębowice	112	72	40	40
65	Brzeg	b.d.	b.d.	302	323
66	Dobrodzień	b.d.	b.d.	99	90
67	Głucholazy	b.d.	b.d.	166	214
68	Komprachcice	b.d.	b.d.	94	84
69	Niemodlin	b.d.	b.d.	131	118
70	Prószków	b.d.	b.d.	85	87
71	Zawadzkie	b.d.	b.d.	97	94
Województwo Opolskie		36 885	29 005	8 862	8 890

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z gmin.

Poniżej zaprezentowane zostały dane w zakresie zapotrzebowania na miejsca w OWP w roku szkolnym 2019/2020 wraz z prognozowaną liczbą dzieci w wieku 3 - 6 i 3–7 lat⁵⁴. Łącznie w roku szkolnym 2019/2020 prognozowane zapotrzebowanie na miejsca w OWP (28 227 miejsc) w stosunku do roku 2015/2016 (32 144 miejsc) spadnie o około 12,2%. Powyższe wynikać może ze spadku liczby dzieci w grupie 3–6 lat w 2019 roku (30 496 dzieci) w porównaniu do 2015 roku (37 875 dzieci) – spadek o 7 379 dzieci (o około 19,5%).

⁵⁴ Na podstawie zebranych danych wyliczono prognozę stopnia zabezpieczenia miejsc w OWP dla populacji dzieci w wieku 3-7 i 3-6 lat w roku szkolnym 2019/2020. Na podstawie danych dotyczących liczby miejsc w OWP w roku szkolnym 2015/2016 oraz prognozy zapotrzebowania w tym zakresie na rok 2019/2020 wyliczono prognozę zapotrzebowania na nowe miejsca w OWP.

Prognozę in plus na nowe miejsca w roku 2019/2020 w porównaniu do roku 2015/2016 odnotowano w przypadku 22 gmin (największe prognozowane liczby nowych miejsc spodziewane są w przypadku Strzelec Opolskich (140 nowych miejsc) i Kluczborka (102 nowych miejsc). Największy prognozowany stopień zabezpieczenia miejsc w OWP w omawianym roku szkolnym dla populacji dzieci w wieku 3–7 lat w roku 2019 powyżej 100% odnotowano w przypadku gmin Olszanka i Chrzastowice. W przypadku grupy 3–6 w przypadku 15 gmin: Olszanka, Chrzastowice, Rudniki, Zębowice, Kędzierzyn-Koźle, Tułowice, Kietrz, Głogówek, Dobrzeń Wielki, Wołczyn, Kluczbork, Turawa, Tarnów Opolski, Polska Cerekiew, Kamiennik.

Tabela 15. Prognoza stopnia zabezpieczenia miejsc w OWP w roku szkolnym 2019/2020 w stosunku do prognozowanej liczby dzieci w 2019 roku i prognoza w zakresie zapotrzebowania na wszystkie i nowe miejsca w OWP w roku szkolnym 2019/2020 - ujęcie gminne

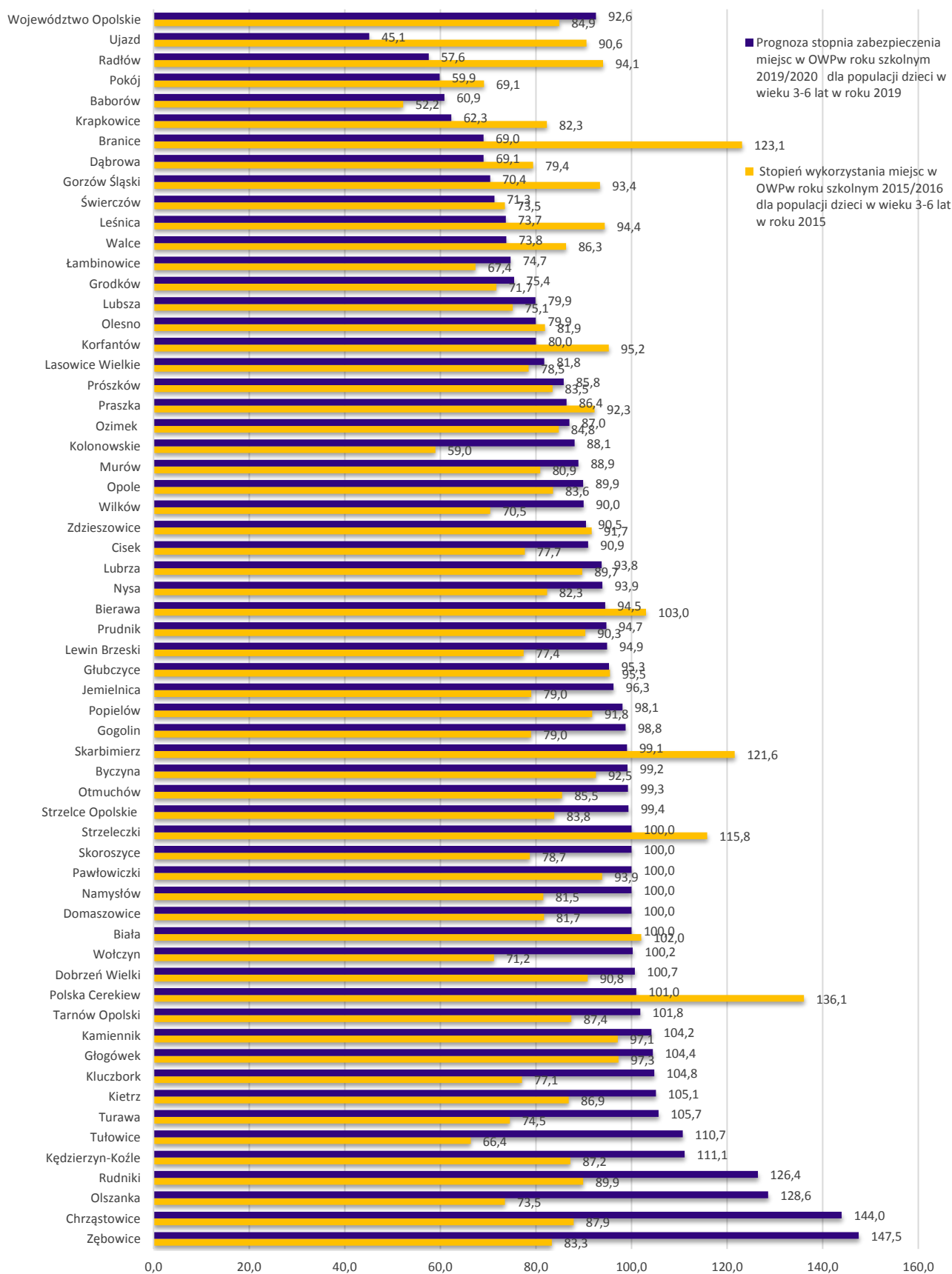
Lp.	Gmina	prognoza liczby dzieci w roku 2019 w wieku		miejsca w OWP (miejsca rzeczywiste i prognozowane)		prognoza zapotrzebowania na nowe miejsca w OWP	prognoza stopnia zabezpieczenia miejsc w OWP w roku szkolnym 2019/2020 dla populacji dzieci w roku 2019 w wieku	
		3–6 lat	3–7 lat	w roku szkolnym 2015/2016	w roku szkolnym 2019/2020		3–6 lat	3–7 lat
1	Olszanka	210	261	175	270	95	128,6	103,4
2	Chrzastowice	166	233	232	239	7	144	102,6
3	Rudniki	227	320	275	287	12	126,4	89,7
4	Zębowice	61	101	100	90	-10	147,5	89,1
5	Kędzierzyn-Koźle	1619	2139	1724	1799	75	111,1	84,1
6	Tułowice	196	260	140	217	77	110,7	83,5
7	Kietrz	352	448	370	370	0	105,1	82,6
8	Głogówek	450	576	537	470	-67	104,4	81,6
9	Wołczyn	439	544	344	440	96	100,2	80,9
10	Dobrzeń Wielki	584	730	543	588	45	100,7	80,5
11	Domaszowice	120	150	125	120	-5	100	80
12	Strzelce	261	329	300	261	-39	100	79,3
13	Kluczbork	1050	1387	998	1100	102	104,8	79,3
14	Gogolin	480	598	387	474	87	98,8	79,3
15	Turawa	265	356	275	280	5	105,7	78,7
16	Biała	379	482	400	379	-21	100	78,6
17	Byczyna	363	458	360	360	0	99,2	78,6
18	Skoroszyce	235	299	185	235	50	100	78,6
19	Strzelce Opolskie	1112	1407	965	1105	140	99,4	78,5
20	Namysłów	941	1202	922	941	19	100	78,3
21	Tarnów Opolski	327	426	333	333	0	101,8	78,2
22	Polska Cerekiew	99	128	166	100	-66	101	78,1
23	Skarbimierz	323	411	349	320	-29	99,1	77,9
24	Popielów	265	336	257	260	3	98,1	77,4
25	Prudnik	950	1186	885	900	15	94,7	75,9
26	Otmuchów	418	552	465	415	-50	99,3	75,2
27	Lubrza	160	201	165	150	-15	93,8	74,6
28	Lewin Brzeski	471	601	415	447	32	94,9	74,4
29	Bierawa	272	347	273	257	-16	94,5	74,1
30	Głubczyce	721	928	845	687	-158	95,3	74
31	Jemielnica	267	349	237	257	20	96,3	73,6
32	Kamiennik	72	102	136	75	-61	104,2	73,5
33	Murów	180	220	165	160	-5	88,9	72,7
34	Opole	4450	5550	3911	4000	89	89,9	72,1
35	Nysa	1704	2224	1750	1600	-150	93,9	71,9
36	Pawłowiczki	188	262	275	188	-87	100	71,8
37	Cisek	198	254	160	180	20	90,9	70,9
38	Zdzieszowice	608	778	550	550	0	90,5	70,7
39	Wilków	220	282	155	198	43	90	70,2

Lp.	Gmina	prognoza liczby dzieci w roku 2019 w wieku		miejsca w OWP (miejsca rzeczywiste i prognozowane)		prognoza zapotrzebowania na nowe miejsca w OWP	prognoza stopnia zabezpieczenia miejsc w OWP w roku szkolnym 2019/2020 dla populacji dzieci w roku 2019 w wieku	
		3–6 lat	3–7 lat	w roku szkolnym 2015/2016	w roku szkolnym 2019/2020		3–6 lat	3–7 lat
40	Kolonowskie	227	287	125	200	75	88,1	69,7
41	Ozimek	654	819	595	569	-26	87	69,5
42	Prószków	353	448	308	303	-5	85,8	67,6
43	Praszka	670	873	550	579	29	86,4	66,3
44	Olesno	613	778	533	490	-43	79,9	63
45	Lubsza	294	392	314	235	-79	79,9	59,9
46	Lasowice Wielkie	159	217	186	130	-56	81,8	59,9
47	Korfantów	250	341	359	200	-159	80	58,7
48	Grodków	716	927	660	540	-120	75,4	58,3
49	Walce	210	267	170	155	-15	73,8	58,1
50	Świerczów	129	162	100	92	-8	71,3	56,8
51	Leśnica	285	370	270	210	-60	73,7	56,8
52	Gorzów Śląski	284	353	270	200	-70	70,4	56,7
53	Branice	239	295	245	165	-80	69	55,9
54	Dąbrowa	391	484	301	270	-31	69,1	55,8
55	Łambinowice	241	328	225	180	-45	74,7	54,9
56	Pokój	167	203	150	100	-50	59,9	49,3
57	Krapkowice	835	1062	740	520	-220	62,3	49
58	Baborów	230	287	117	140	23	60,9	48,8
59	Radłów	217	258	190	125	-65	57,6	48,4
60	Ujazd	268	332	250	121	-129	45,1	36,4
61	Brzeg	b.d.	b.d.	1140	1 050	-90	-	-
62	Dobrodzień	b.d.	b.d.	283	307	24	-	-
63	Głucholazy	751	960	792	b.d.	-	-	-
64	Izbicko	156	218	163	b.d.	-	-	-
65	Komprachcice	b.d.	b.d.	244	244	0	-	-
66	Łubniany	311	409	343	b.d.	-	-	-
67	Niemodlin	b.d.	b.d.	462	b.d.	-	-	-
68	Paczków	87	106	529	b.d.	-	-	-
69	Pakosławice	96	121	146	b.d.	-	-	-
70	Reńska Wieś	260	333	240	b.d.	-	-	-
71	Zawadzkie	b.d.	b.d.	295	b.d.	-	-	-
Województwo Opolskie		30 496	39 047	32 144	28 227	-947	92,6	72,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z gmin.

W roku szkolnym 2019/2020 w stosunku do roku szkolnego 2015/2016 w większości gmin województwa opolskiego (40 gmin) prognozuje się wzrost stopnia zabezpieczenia miejsc w OWP dla populacji dzieci w wieku przedszkolnym (3–6 lat) – co może oznaczać objęcie większego odsetka tych dzieci wychowaniem przedszkolnym w przyszłości.

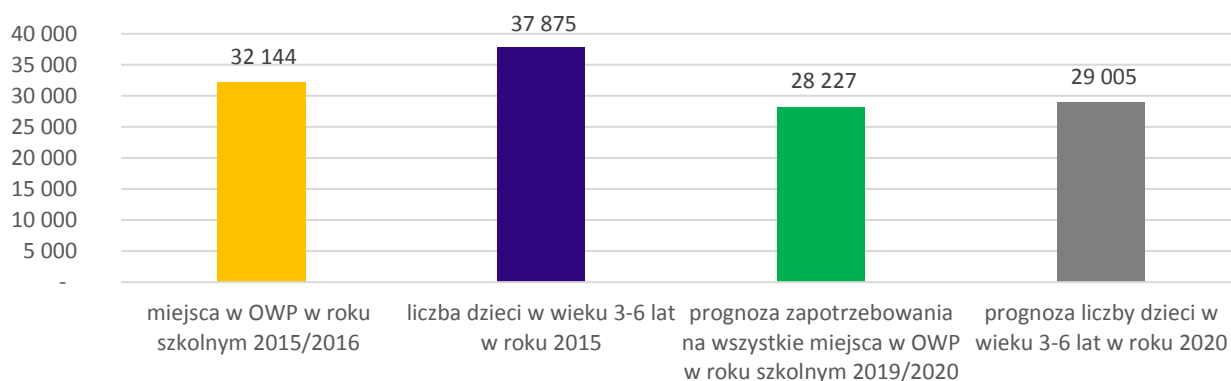
Wykres 11. Stopień wykorzystania miejsc w OWP w roku szkolnym 2015/2016 dla populacji dzieci w wieku 3–6 lat w roku 2015 i prognoza stopnia zabezpieczenia miejsc w OWP w roku szkolnym 2019/2020 dla populacji dzieci w wieku 3–6 lat w roku 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z gmin.

W przypadku 3 gmin: Zębowice, Chrzastowice oraz Olszanka zmiana ta jest największa i wynosi powyżej 50 pp. W przypadku 20 gmin prognoza zakłada spadek zabezpieczenia miejsc w OWP.

Wykres 12. Prognoza liczby dzieci w wieku 3–6 lat w 2020 roku oraz prognoza zapotrzebowania na miejsca w OWP w roku szkolnym 2019/2020 w województwie opolskim w stosunku do liczby dzieci w wieku 3–6 lat w roku 2015 i liczby miejsc w OWP w roku szkolnym 2015/2016 (w liczbach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z gmin.

VI. Podsumowanie

1. W 2015 roku łączna liczba dzieci w wieku od 2 do 7 lat w województwie opolskim kształtowała się na poziomie 56,5 tys., z czego 37,9 tys. to dzieci w wieku 3-6 lat.

Wśród wskazanych grup wiekowych łączna liczba dzieci w podziale na lata rozkłada się równomiernie, dzieląc się na porównywalne procentowo udziały w odniesieniu do populacji dzieci w wieku 2-7 lat. Najmniej liczną grupę stanowią 2-latki (15,6% łącznej liczby dzieci w województwie w grupie wiekowej 2–7 lat), następnie 3-latki (16,4%), 4-latki (16,5%), 5-latki (16,9%) oraz najliczniejsze grupy 6 i 7-latków (17,3% i 17,4%)⁵⁵.

2. W ciągu ostatnich 3 lat liczba instytucji wychowania przedszkolnego zmieniała się. W roku szkolnym 2015/2016 funkcjonowało 500 ośrodków wychowania przedszkolnego w stosunku do 498 tych placówek w roku szkolnym 2013/2014 oraz wobec chwilowego wzrostu w 2014/2015 tj. 507 instytucji. Wszystkie gminy województwa opolskiego posiadają przynajmniej 1 ośrodek wychowania przedszkolnego. Największa liczba instytucji występuje w Opolu (47 OWP) i również w tej gminie w ciągu ostatnich trzech lat powstało najwięcej tych instytucji (3 nowe ośrodki). Najmniej jednostek (po 1 OWP w gminie) funkcjonuje w gminach: Baborów, Strzeleczy, Świerczów, Tułowice, Ujazd i Zębowice.
3. Liczba dzieci korzystających w województwie opolskim z wychowania przedszkolnego w ostatnich trzech latach systematycznie spada. W roku szkolnym 2015/2016 liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym kształtowała się na poziomie około 26,9 tys. wobec 31,3 tys. w roku szkolnym 2013/2014 (spadek o około 14,1%).

W bieżącym roku szkolnym w strukturze wszystkich dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego zdecydowanie największy udział tj. 32,1% stanowiła grupa 5-latków (8 621 dzieci), 30% grupa 4-latków (8 066 dzieci), 25,1% grupa 3-latków (6 745). Mniejszy udział w grupie wszystkich dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym dotyczył dzieci w wieku 6 lat (2 297 dzieci tj. 8,6%), 2 lat (984 dzieci tj. 3,7%) oraz w wieku 7 lat i więcej (150 dzieci tj. 0,6%).

⁵⁵ Ze względu na zaokrąglenia w niektórych przypadkach dane mogą się nie sumować w ujęciu odsetkowym na 100%

Wyższy odsetek dzieci (w grupie dzieci 2–7 letnich) objętych opieką w OWP niż średnia wojewódzka (47,6%) zanotowało 25 spośród 71 gmin Opolszczyzny. Szczególnie wysokimi odsetkami liczby dzieci (powyżej 60%) objętych wychowaniem przedszkolnym charakteryzowały się gminy Chrzastowice i Pakosławice. Powyżej 50% gminy: Głogówek, Skarbimierz, Kędzierzyn – Koźle, Opole, Kluczbork, Branice, Prudnik, Dobrzeń Wielki, Bierawa, Turawa, Zawadzkie, Niemodlin i Tarnów Opolski. Najmniejsze odsetki dzieci objętych opieką przedszkolną (poniżej 40%) dotyczyły gmin: Wilków, Baborów, Biała, Domaszowice, Reńska Wieś, Pokój, Kolonowskie, Radłów, Lasowice Wielkie, Wołczyn i Zębowice. Z kolei największą liczbę dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym odnotowano w Opolu, Kędzierzynie-Koźlu, Nysie i Brzegu.

4. W ostatnich 3 latach stopień wykorzystania dostępnych miejsc przez dzieci uczęszczające do ośrodków wychowania przedszkolnego w województwie opolskim zmniejszył się. W roku szkolnym 2013/2014 odsetek wykorzystanych miejsc wyniósł 93,5% wobec 89,0% w roku szkolnym 2014/2015 i 83,6% w roku 2015/2016 (spadek wykorzystania miejsc w OWP o 9,9 pp. w stosunku do roku 2013/2014 i o 5,4 pp. w stosunku do roku 2014/2015).
5. W ostatnich latach maleje liczba dzieci, które nie dostały się do placówek wychowania przedszkolnego pierwszego wyboru (tj. przedszkoli, do których rodzice/opiekunowie dzieci w wieku przedszkolnym chcą zapisać dziecko w pierwszej kolejności). W roku szkolnym 2013/2014 - 955 dzieci nie dostało się do „przedszkoli pierwszego wyboru”, natomiast w roku szkolnym 2015/2016 - miejsc tych zabrakło dla 218 dzieci.

Jednocześnie dzieci, które nie dostały się do placówek wychowania przedszkolnego pierwszego wyboru w roku szkolnym 2015/2016 odnotowano w przypadku 18 gmin województwa opolskiego, z czego największa liczba dzieci oczekujących na listach rezerwowych na miejsce pierwszego wyboru odnotowana została w gminach Opole (54), Dobrzeń Wielki (32), Kolonowskie (31), Strzelce Opolskie (31) oraz Krapkowice (18).

6. W ujęciu gminnym w roku szkolnym 2015/2016 wg stanu na 31.12.2015 roku większość gmin województwa dysponowała wolnymi miejscami w placówkach wychowania przedszkolnego (łącznie 5 281 wolnych miejsc na 32 144 dostępnych miejsc). Odsetki wykorzystanych miejsc w roku szkolnym 2015/2016 równe lub powyżej średniej dla województwa wynoszącej 83,6% odnotowało 27 gmin – z czego w stopniu całkowitym (100%) miejsca w placówkach wykorzystane zostały w 3 gminach (Kluczbork, Kolonowskie i Turawa). W najmniejszym stopniu miejsca te (na poziomie ok. 50%) zostały wykorzystane w 2 gminach: Strzeleczy i Polska Cerekiew. Największą liczbą miejsc dla dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego dysponowały gminy miejskie Opole, Nysa, Kędzierzyn-Koźle, Brzeg.
7. Prognozy samych gmin do 2020 roku wskazują na spadek liczby dzieci w wieku przedszkolnym w stosunku do roku 2015/2016, ale mniejszy niż prognozowany przez GUS. Jednocześnie przewidują, że zdecydowanie wzrośnie udział dzieci w edukacji przedszkolnej. Jeżeli nie udałoby się osiągnąć tak znacznego wzrostu stopnia upowszechniania edukacji przedszkolnej (dużo wyższego niż w ciągu ostatnich kilku lat), to poziom wykorzystania istniejących miejsc wychowania przedszkolnego w znacznym stopniu się zmniejszy.
8. Z danych prognostycznych przekazanych przez gminy wynika, że w województwie opolskim:
 - w 2020 roku będzie 29 005 dzieci w wieku 3–6 lat, z czego 8 862 dzieci to 6-latków. W roku tym prognoza liczby dzieci w wieku 7 lat zakłada 8 890 dzieci. Jeśli chodzi o zmianę liczby dzieci w 2020 roku w stosunku do 2015 roku – obserwowany będzie spadek liczby dzieci w wieku 3–6 lat o 8 870 dzieci (łącznie w 54 gminach). Wzrost liczby dzieci odnotuje 10 gmin.
 - w roku szkolnym 2019/2020 zapotrzebowanie na miejsca opieki w OWP będzie się kształtować na poziomie 28,2 tys.

Łącznie w roku szkolnym 2019/2020 prognozowane zapotrzebowanie na miejsca w OWP (28 227 miejsc) w stosunku do roku 2015/2016 (32 144 miejsc) spadnie o około 12,2%. Powyższe wynikać może ze spadku liczby dzieci w grupie 3–6 lat w 2019 roku (30 496 dzieci) w porównaniu do 2015 roku (37 875 dzieci) – spadek o 7 379 dzieci (około 19,5%).

Prognozę na nowe miejsca w roku 2019/2020 w porównaniu do roku 2015/2016 odnotowano w przypadku 22 gmin - największa prognozowana liczba nowych miejsc spodziewana jest w przypadku Strzelec Opolskich (140 nowych miejsc) i Kluczborka (102 nowych miejsc). Największy prognozowany stopień zabezpieczenia miejsc w OWP dla populacji dzieci w wieku 3–7 lat w roku 2019 powyżej 100% odnotowano w przypadku gmin Olszanka i Chrzastowice. W przypadku grupy wiekowej 3–6 lat w przypadku 15 gmin: Olszanka, Chrzastowice, Rudniki, Zębowice, Kędzierzyn-Koźle, Tułowice, Kietrz, Głogówek, Dobrzeń Wielki, Wołczyn, Kluczbork, Turawa, Tarnów Opolski, Polska Cerekiew, Kamiennik.

W roku szkolnym 2019/2020 w stosunku do roku szkolnego 2015/2016 w większości gmin województwa opolskiego (40 gmin) prognozuje się wzrost stopnia zabezpieczenia miejsc w OWP dla populacji dzieci w wieku przedszkolnym (3–6 lat).